

אֵלֵינוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ שְׂאֵדָם אֶכְלָם פְּרוֹתֵיהֶם בְּעוֹלָם הָאֵל וְהַקֶּדֶר מִצֵּמַת לֵן לְשׁוֹלָם הַכָּפָא
וְתִלְמוּד תּוֹרָה בְּנֶגֶד פֶּלֶם

לזכר ולעילוי נשמות רבי יהושע השי"ל רייזמן ז"ל, נלב"ע י' בטבת תשס"ט, ת.נ.צ.ב.ה.

בענין
דיני הישן בהלכה

לזכר ולעילוי נשמות

הר"ר מנחם בן הר"ר משה שטיינמץ ז"ל
בעל אמונה, עובד ה', קובע עיתים לתורה
הלך בדרכי אבותיו והנחילם לבניו
נלב"ע ד' מרחשון תשס"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

דיני הישן בהלכה

- א. בשו"ע התיר לצרף ישן למניין עשרה לתפילה ולאמירת דברים שבקדושה, אולם הט"ז והפרי חדש החמירו שאינו מצטרף, וצ"ב בשורש מחלוקתם.
- ב. בהלכות סעודה מבואר חילוק בין שינת ארעי לשינת קבע [בנדון חיוב לברך ברכת המוציא פעם נוספת לאחר שנרדם באמצע הסעודה ומעוניין להמשיך ולאכול]. וצ"ע האם גם בהלכות תפילה יש לחלק בין שינת קבע לשינת ארעי
- ג. צירוף שנים או שלושה ישנים לתפילה • הישן שינה קצרה • האם יש הבדל בין שינה ביום לשינה בלילה • דין המתנמנם.
- ד. בפרי מגדים הסתפק האם ישן מצטרף למניין עשרה לנשיאות כפים, וצ"ב במה שונה דין צירוף ישן לנשיאות כפים לדין צירופו למניין עשרה בתפילה.
- ה. עוד הסתפק הפמ"ג האם ישן מצטרף למניין עשרה לקריאת התורה, ואילו לקריאת המגילה, נקט בפשטות שאינו מצטרף, וצ"ב בטעם ההבדל ביניהם.
- ו. הרואה את חברו ישן כשהשעה קרובה לסוף זמן קריאת שמע, האם צריך להקיצו משנתו כדי שיספיק לקרוא ק"ש בזמנה • הרואה אדם ישן ועליו בגד של ד' כנפות ללא ציצית, האם צריך להעירו כדי שיטיל ציצית בבגדו • האם מותר להוציא את הישן בסוכה בכדי לאפשר לאדם אחר ללכת לישון בסוכה.
- ז. ובעיקר דינו של הישן יש לעיין, האם נחשב כשוטה המופקע מחיוב מצוות.
- ח. שינה כהפסק המחייב ברכה חדשה על ציצית לאחר שהתעורר • דיני שינה בתפילין.
- ט. האם שינה נחשבת כאונס בדיני ממונות [נרדם ולא הגיע בזמן, האם נחשב אנוס], הלכות קריאת שמע [נרדם ולא קרא ק"ש עד שעלה עמוד השחר, האם רשאי לקרותה עד הנץ החמה] וחיוב תשלומין בתפילה.
- י. צירוף אדם מהופנט לתפילה.

מד א מ"י פ"ח מהל'
נרבות הלכה כ:
מה ב טוס"ע לו"ס ס'
קלט פ"ג [דהאידנה
מזמנין]:

בית יוסף - או"ח סימן נה - הלכות ברכות השחר

1-2 **כתוב** בהגהות מיימוניות צ"ח (תפלה אוח ט) צסס הר"ם (נחשי)
ד"פ סי' מקצט וד"ל סי' רב) שאם החמיל אחד להחפול לצדו
ואינו יכול לענות עמם ואין כאן אלא חשעה שיוכלו לענות אפילו הכי
מנטרף עמם דכתיב ונקדשתי בתוך בני ישראל אבל עשרה דגני
קדושה יניחו שכינה שריא ומדע מקטן המוטל בעריפה דמנטרף לרבי
יהושע בן לוי ואפילו למאן דפליג זהו משום דלא ידע למי מנרבין
ולאו בר קדושה הוא אמנם טוב והגון להמחין עד שיגמור תפלתו
כדי שיוכה גם הוא לענות עמם ואפילו יש שם עשרה בלא הוא
נכון להמחיתו כדי שיוכה גם הוא כדפרשית ונולד שיהא שהות
להחפול עכ"ל. ומכאן למד מורי הרב הגדול מה"ר יעקב בן רב זללה"ה

וידענו: ^א ח מצבור עמדם. לאלל בי עשרה שמינא שריא. וכמז
הרי"ל [כן] מביי סימן ט"ו ואולי לפי זה הוא הדין ג' או ד' ונשאר
הרוב. עכ"ל ולי נראה דלפי להקל
ג' כן, דהא עיקר (רביא)
רביאית* מהרי"ל [שרים סימן קנ]
ונמחר אליהא מאן דלמח-נחמס מ,
דקטן דהמוטל בעריה מטרק
וע"פ שאינו יכול לענות, ואף דלא
^ב [פס] אם התחיל אחד מהעשרה להתפלל (ס) לכדו (ז) ואינו יכול לענות עמהם (ד) או
^ג שהוא ישן אפילו הכי ח מצבור עמדם:

[illegible]

(ד) או שהיה ישן. כנ"י ודאי כבוד בהגות מיימן פ"ח) כבוד שמהרי"י כי רב רבו של ה"ב" המליץ דין זה, וילין ליה מהך רישא הדבא, ודאי יכיל להספול עמהם ואפילו הכי מתערב. ומהו ליה דשאי ברשא דאע"פ שהוא מתפלל ואינו יכול להספיק ולענות עם האנדר, וימין כבודו יוכל לשמוק ושווע ענהו כמו שכתוב לקמן סימן ק"ז ענין ו', מה שאין כן בישן. ובנ"י הביא עוד שם האנדר [סימן קצ"ח] בשם מהרי"ל (ש"ח סימן ק"ו) דאם לא ילמד למחרת הישן עמהם. כיון דלרבי יהושע בן לוי בגמרא (נדרים מ, ב) כן מתערב ואפילו כקצתן המעור בעירבה. והוא ציבור פמור, דאף אין לו קיימא לן כרבי יהושע בן לוי כמבואר לעיל מזה בנ"י (נדרים מ, ב) ואפילו ר"ח (תוספתא פסחים פ"א הל' טז) שפוסק כרבי יהושע בן לוי, מכל מקום לא ילעוש עמהם בדברי עצמו, ואין ביקוש ועשה מעשה. ומהרי"ח (פסחים פ"א הל' טז) דאם לא ילעוש עמהם במעשה, מה ש"ל עליו ללמד שאין יושן שהוא ברע מקטן, דאין זו קדושה, כמו שכתב ב"י בסימן ד' (ו"ה ושםע מדריך שו"ת) הוזהר ופ"ה קפד, כי דקלמא מיינה נשמתא ולא היה בכלל קדושה, דעניני טעמא דמיתא וריות מסכנאבא שיימי עליה. וכו' ונראה שגם מהרי"ל דאפילו רבי יהושע בן לוי דמיה לא ילעור, אין דאפשר להעיר אחריו טעמא למה לגרף אחריו כשהוא יושן לבתלה, ולא דמי לקטן שאי אפשר לעשוהו גדול, ולא דמי למה שכתוב ביימין פ"ח [על כל הראוי לעשוהו וכו'], דשם מייירי לענין עיבוד א"ל כבר עשה ק' ונראה שגם דאפשר להספול עמהם דאם זה רשעוהו ויש לפעור לתקנו, אין זה אלא חומה. ועוד כתוב בנדרים שם כנ"י, נהי ויכבוד הר"ש (ש"ח סג ד סימן יז) דלרבינן עשרה דיימי, מכל מקום חזין דהבני עמלא לגרף אע"פ שמשמיעים שיחא חולין, אע"פ דלבי ויגמגמג, דשמה' (ל' הראוי ללילה וכו', ע"כ.) איספלין על זה, דהיאך מביא רביה מן השומרים האלו שעושים יסור בהספקא דמיה בטיהל אפר גדול עומד מאחד. ובאמת אין חומר אספליה להעורר עם אנשים שפועים כאלה (אם שופעים כאלה) כשאין מין וילתם, קל וחומר שלא ללמוד מזה הישר לישן כלל וכלל. ומה דאם כבר קבע בשו"ע הלהב בסימן קצ"ח (אם [סימן ק"ז] דאם אין מין

[illegible]

נ. הגם מיומיות שם
(הגם טרם שם):
ס. תשובה מהר"ל
[טף סימן קח]:
ס*. שו"ת מהר"ם
מרוטנבורג דפוס פראג
סימן תקכ"ט דפוס לוצי
סימן רכ:

פ ר י אשל אברהם - סי' נה ס"ק ח מגדים

ח ויש אומרים ^ע שה"ה אם אחד מ' ישן מצטרף לרוב שבקדושה אע"פ שאינו עונה עמם אבל יותר מאחד ^{עו} אין כבוד שמים לצרפם אם הם ישנים ^{עז} ויש אומרים ^{עח} שאין לדמות ישן למתפלל לפי שהיושן נשמתו מסתלקת ממנו ואין קדושה שורה עליו ^{עט} ואפשר שרוח הטומאה שורה עליו אפילו כשישן ביום כמו שנחבאר בס' ד' ^פ ולענין מעשה אין להכניס את עצמו למחלוקת כיון שאפשר להקיצו ^{פא} :

וְיָשִׁין בְּשֵׁעָה שֶׁהַצִּבּוּר מִגִּיעִין לְדַבֵּר שֶׁבִּקְרוּשָׁה נִכּוֹן שִׁמְתִּינוּ עַד שִׁיעוּרֵהוּ מִשְׁנֹתוֹ⁷⁹ וְאִם לֹא רָצָה לְעֻמּוֹד א"צ לְהִמָּתֵן:

גם בחידושינו [דאס יוסף] מגילה כ"ג [ע"ב ד"ה משנה
אין] הערנו הא ישן מצטרף להמחבר כאן בתפילה,
ויראה הוא הדין זימן בעשרה כהאי גוונא. אבל
במגילה דבעי עשרה פרסומי ניסא, אין ישן מצטרף,
דליכא פרסום. ולענין ספר תורה ונשיאות כפים
איכא לעיוני, למאן דאמר הני משום דבר
שבקדושה בישן מצטרף כמו בתפילה, ולמאן
דאמר ספר תורה בציבור דווקא י"ל ישן לא, והוא
הדין נשיאות כפים מנקדשתי בתוך בני ישראל
ויקרא בב, לב). פרסום, בעינן כולם ניעורום, עי'
אליה רבה סימן קכ"ח בנשיאות כפים אות א'. וכן
בהפסוקי, עי' דין מגילה כ"ג [יג, ב ד"ה אין]. ולאיש
המוני כמותי, דברין אלו צ"ע בדו.

עה	ש"ת ומהר"ל ס' קג ס"ק ח. הובא באגוד ס' רנב.
עב	ב"י בשם מהר"ל כי רב. שו"ר ס"ו.
עו	מ"א ס"ק ח.
עז	ע"י תשובת ר"ת שולחנות ברוס' וביני יהודה ברכות מוז., ובדא"ש פ"ו דברכות ס' כ. וראה גם לעיל ס"ה.
	לקמן פ"ו ש"נ.
עח	ט"ו ס"ק ד.
עט	ע"י לעיל ס' ד מהר"ב ס"ב.
פ	מהר"ק סק"מ מ"ו ש"נ.
פא	מ"ה רכת ס"ו ו. וראה פ"ז שם. פרי חדש ס"ו. וע"י דברי תנח"י ס"א.
פב	מ"א ס"ק ח.

הַלְבוֹת בְּרָכוֹת סִימָן נה

פז באר הגולה

ל הגהות מימוני הפך
ח מהלכות תפלה בשם
הר"ם מ הר"י ביידיב
התאגור בסימן רסז
הגהות מימוני שם
תשובת מהר"ל

מִסְתַּמֵּן אוֹתוֹ כְּגִדּוֹל וְאוֹמְרִים (לא) לַעֲנֵן זֶה (ס) [D] מִסְתַּמֵּא הִבִּיא שְׁמִי שְׁעֵרוֹת (מִהֲרִיץ שֶׁרֶשׁ מִטֵּי): ו' לְאִיָּם הַתְּחִילִי (לכ) אֶחָד מִהַעֲשֶׂרָה הַתְּפַלֵּל (ט) [ט] לְבִדּוֹ וְאִינּוֹ כִּבּוֹל לַעֲנוֹת עֲמֵהֶם (גכ) *אוּ מִשְׁהוּא יִשְׁן, אֲפֹלוּ הִכִּי (לד) מִצְטַרֵּף עֲמֵהֶם: ז' יִבְשָׁאָהוּ מִתְּפַלֵּל לְבִדּוֹ, (לה) נִכְוֵן שְׁהָאֲחֵרִים נִמְתֵּינּוּ מִלּוֹמֵר (י) קִדְּשִׁי (לז) עֵד שִׁיגְמָר (לח) קִדְּשִׁי שִׁיגְמָר: ח' הִיא: ט' (לח) *סִחֲרִשׁ הַמְּדַבֵּר וְאִינּוֹ שׁוֹמֵעַ אוּ שׁוֹמֵעַ וְאִינּוֹ מְדַבֵּר הֵן פִּסְקִיחִין וּמִצְטַרְפִּים, אֲבָל מִי שְׁאִינּוֹ שׁוֹמֵעַ וְאִינּוֹ מְדַבֵּר הֵרִי *הוּא פְּשׁוּטָה וְקָטָן: ט' עֲלֻוֹלָם הוּא קָטָן

פֶּאוֹר הַלֵּכָה

[illegible]

עיינו: אך לענין קריאת המגלה בנדאי אין הלשון מצטרף לצשרה לכלי עלמא, דבמגלה בעי צשרה לפרסומי נפא ובישן ליבא פרסום: (לד) מצטרף עמהם: דבכל צשרה שהם גדולים שכינה שרין ביניהם, דיינקנשטי בתוך בני ישראל קרין בהו, ולא רמי לקטן דלאו בר קדשה הוא. וצין בט"ו שחולק לענין ישן ויכירא לה דאין מצטרף, והפכים עמו הפך חדש דישן חשיב בטוטה, צין שם, על-כן (לג) לבתחלה בנדאי צריך להקיצו וציל-כל-פנים (לג) לעוררו שיהיה מתנמנם, צין בכאור תלכה: ז' (לה) נכון וכי. ואפלה (לג) אם יש מגין בפרדו: (לו) עוד שייגמר, והוא הדין: (לז) כי צריך להקיצו, ואם לא רצה לעמד אין צורך למתקן, לדעת השולחן ערוך, ומצטרף, אבל יש חולקין בזה וכן שייבא בפנים בסעיף קטן לד: (לז) כד שייזכה, ודוקא (אם לא ישאר שהיה ביס להחפול: ח' (לח) חוש המדבר. ודעת השולחן לקמן בסעיף כד שייבא שם שצריך למצין

שַׁעַר הַצִּיּוֹן

(כ) פריימגרים, והובא בפתיחת תשובה חשון משפט סימן לה: (כא) אליה רבה ונדרשתיים (כב) תייראדם ובאר היטב: (ל) מגן אברהם, דלא פאזי:
(לא) פריימגרים ותייראדם: (לב) בפריימגרים: (לג) פשוט: (לד) אתרונים: (לה) בית יוסף: (לו) מגן אברהם בשם מהר"ל ואליה רבה ונדרשתיים:

ערוד הלכות ברכות השחר סימן נה השלחן

יצרפו [מנ"ט טס]. אבל העומדים בתפלה, ויכול
לצרף עד ד'י"ו. מיהו בישן ודאי לכתחלה יש
להקציוי"ו. וגם על מי שעומד עדיין בתפלה
כתב רבינו הבי"ב בסעיף ז' וזה לשונו: כשאחד
מתפלל לבדו נכון שהאחרים ימתינו מלומר
קדיש עד שיגמור, כדי שיוכה גם הואי"ו. עכ"ל.
אך אם מאריך הרבה, לא ימתינו עליו. וחולה,
כשהוא בדעתו מצרפין אותו אם שוכב בחדר
המתפללין. ואם אינו בדעתו, ג"ל שאין מצרפין
אותו. ואפילו למאן דס"ל שיש מצטרף, לא
דמי לחולה, דישן אפשר להקצין, משא"כ
בחולה. [יש לזה ראיה מגיעין ע' פ"ט ודו"ק]:

יג וזה לשון רבינו הבי"ב בסעיף ו': ואם התחיל אחד מהעשרה להתפלל לבדו ואינו יכול לענות עמהם, או שהוא ישן, אפילו הכי מצטרף עמהם. עכ"ל. והטעם כמו שבארנו. יש מי שחולק על הך דישן וס"ל דאינו מצטרף. ולא דמי לעמוד בתפלה שהרי יכול לשתוק ולשמוע הקדיש והקדושה, משא"כ בישן [ט"ז סק"ד]. ועוד דהעומד בתפלה הרי הוא עוסק בצרכי שמים, אבל הישן לשעתו הוא כמת בעלמא, ולכן אנו מברכים המזיז נשמות לפגרים המתים, וא"ר יצטרף. ומ"מ יש שמקיימים בדביו [מג"א סק"א וא"ר סק"ז]. מיהו יותר מאחד לא

יב שׁוֹטֵט וְדָאֵי אֵינוֹ מִצְטָרֵף. וכן החרש שאינו שומע ואינו מדבר, הרי זה כשוטה. אבל כשמדבר ואינו שומע, או שומע ואינו מדבר, דינו כפקח לכל דבר ומצטרפוֹ. ואין לשאול אחרי שאינו שומע מה שאומר הש"ץ או אינו מדבר בעצמו, אין יצרף לאמירת קדיש וקדושה. דאין זה שאלה כלל, דאינו מעכב מה שאין כולם עונים ושומעים, כמו שיתבאר בהישן מצטרף למנין, וכן העומד באמצע התפלה מצטרף, אף שאינו יכול להפסיק ולענות. והטעם דעשרה בעיניו, דאכל ביה לומר שכונתו שריא, וכשהשנה כאן יכולין לעמר כל דבר שבקדושה אף שלא הכל עונים:

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) לעיל ק"ג (ב) יצא
(ג) ע"י תוס'
קדושין ע"ז: ד"ה לא
צריכא, (ד) ומוספתא
(ה) דבריהם כח כ,
(ו) כמו ביומא פג,
(ז) ונ"ע תוס' כחוש
ג: ד"ה לתלם ומוס'
במות קב: ד"ה אלא
עמיה ד"ה חישין
תוס' שטות נל. ד"ה
פל פין, (ח) סוף ה"א.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ומי אמר
מ' משום דקמיה בידן
היכי דאין קמיה בידן
תודה: (ב) ד"ה נדקין
כו' לאמך אומר לאו
לאשתך אומר הן
לאומתך אומר לאו
לאשתך אומר הן
לכח:

גיפּיז

ויבטלו: ויבטלו מן הביצים. כחמץ
 ענין גם דאיתר, ואילו בתוך חמץ
 מתוך שטות הוא ואילו יכול לגרס:
 מחסור אגומה, שצריך פרוהה שגרה
 סומקא אגומי: לאו סמיא בידן.
 ואין סם פרומו מדיט: מוגיד:
 בתחיתות שון גורד אילנא
 (תפלה ד): ציאות דא. לללה הים
 עדתו אלל שכתס כחו מלהולל
 דבר צפוי: שישתא. מרוס של
 ממוסות¹⁰ כלומר דעת מוטבל: ומי
 אמר שמואל¹¹: שטט פ שנים כותבין
 לא לשמואל אלמא גט ממים רוב:
 מעדין עליו. שמה להשיא את אשמו:
 ויטו ממים אלל סופו למות
 מעדין עליו לאחר מן להשיא
 אשמו היכא דלא ויגשה: אלא
 הויאל וסופו למות: ידא
 על ידו. השוטטו בשוגג: הרוח
 אלמנלל מרות לא מת:
 מיתתו. על ידי
 שפירסם ונמלל שלל הרגו על אלל

פרק שביעי

למטה מן הציצים. כמו נר
ונזלר ובקילטסת: **כותבין**
הואיל ואמר קודם לכן ואל
אימלוכי ביה. לעול נשות:

מי שאתו

נִים בָּלוּ. מִיִּמּוֹד הִלְשׁוֹן לִדְרֹךְ דְּהוּא יִכְתֹּב וַיִּחַט אִי נִמְי לִדְרֹךְ מִלְלָה מִלָּה דְּהוּא שִׁמְשֵׁה שִׁמְמָתִיִּים מִיֵּהָ עַד הִכִּי וְהִיא אִפְרָ שְׂמוּאֵל שִׁחַם בִּן לֵיָה

נִסָּן וַיּוֹמִי תִשְׁרִי לֹא כִתְבוּ נָט לֹאֲשֵׁנִי וְאִמְרָ אֶל תִּכְתְּבוּ אֵלַי כְּלוֹם: אִרְשֵׁי בִן לִקְיָי לֹאלְתֹר וְר' יוֹחָנָן אֲמַר לִכְשִׁישְׁתָּפָה מִ"ט דִּר"ה הָאֲחֵרוֹנִים כְּלוֹם וְר' בְּדִבְרֵי הָאֲחֵרוֹנִים כִּלְ צִדִּיק לְמִוִּיהֶרָר אִימְלֹה כּוֹתֵבִין אֵלָא לִכְשִׁישְׁתָּמָה מִדְּמִי לֵיָה לִישֵׁן וְר' יוֹחָנָן נִמְי לִידְמִיָּה וְר' יוֹחָנָן אֵי מַחוּסֵר לִשְׁמָה לְשׁוּמָה שְׂמוּמָה לֹא מִסָּ בִּדְרִי ⁶ בִּישְׂרָא סוּמָקָא

ע:

עין משפט
נר מצוה

א א מ"י פ"ג מהלכות
גירושין הלכה טו סמג
נשן ב ג' עוש' ע"ה סימן
קנא סמ"ג ב' נא"ה:
ב ב ג' עוש' ע"ה שם סמ"ג
ח:
ג ד ה י"ג ע"ה שם פ"ג
הלכה א סמג' שם עוש' ע"
ה"ה ע"ה ח' סמ"ג ב':
ו ז ח ט י"ד ח' פ"ה מהלכות
נזיר' ושמירת נפש
הלכה ב:
ט ו י י"ח פ"ב מהל'
גירושין הלכה טו סמג
נשן ב ג' עוש' ע"ה סימן
הכל סמ"ג ב':

עין משפט
גד מצודה

ד' א מ"ז פ"ז מהל' י"ט
הלכה ב ד סמנ עשין נא
עוש"ע אה"ע סימן קסו
סעיף ח:

הבא על יבמתו פרק ששי יבמות נד.

ישן לא קנה ידען לארבר דעת ולא הוה קניט קיין: **בנתקע**
 זעמקעסלאשטו וועלן מיין הגג ווענקע **בנתקע** הייב בר. **בדברים**.
 ענוק ועבר ויפסל מן המעט כדלמך שבעול (ב"ק פ"ט: פ"ג) פאר מחת פלע
 לרשעס השוגג כמודי אורחם כקנון אבל בשעת לא כדמפרש לקמן:
 וביביתמו לא קנה. דלא אכיון לבחיה:
 ושבתוכו לאשתו ומקשה לא: מצינו:
ישן לא קנה ברכותו **אלא** בנתקע **הוא**
 ולא קנון אלא קניט עולס בעבמות
 וזו מנהגו להקיל חברו גופו
 וזו מנהגו להקיל חברו גופו

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) צ"ק דף כז, (ב) ע"י
חוסמות לעיל לע: ד"ה
לשום, (ג) קדושין יד,
(ד) פסחים קכ: חע"ה יב
נגילה יח: נדה קג,

ומ"ש ותוא שלא יצא מן המקדש מתנבלר שם (כ): ומ"ש ולא יישן ולא יטיל מים ולא יסח דעתו, ויסח דעתו מכלל משמעתו, ויסח דעתו מכלל דעתו, ומסיל מים משנה פ"ק התעורר (כח): ומ"ש ואם עשה אחד מארבעתן

ג. אין הכהן צריך לקדש בין כל עבודה ועבודה ולא פעם אחת מקדש בבקר ועובד והולך כל היום כולו וכל הלילה. והוא שלא יצא מן המקדש ולא יישן ולא יטיל מים ולא יסח דעתו. ואם עשה אחד מארבעתן צריך לחזור ולקדש:

ע"י ברמב"ם (פ"ה מצילת מקדש ה"ג) דישן צריך לקדש שנית. והכ"מ כתב משום היסח הדעת. ולא משמע כן ברמב"ם דכ' ישן או הסיה דעתו. ותו דגבי תפלין כ' הראשונים דשינה לא חשיב היסח הדעת ולהכי לא מיתסר שינה רק מטעם שמא יפח וי"ל הטעם דהוי כיצא לחוץ. דהנפש יוצאת ממנו בשעת שינה:

ביאור הלכה - סימן קמו סעי' ב - ד"ה לקחת

ולקרות שנים מקרא ואחד תרגום בשעת קריאת התורה שרי. עיין במג"א שהביא בשם תרומת הרשן (סימן כד) רמותר אפילו ליכא עשרה דצייתי לס"ת כיון דגם הוא עוסק באותו ענין... היוצא מדברינו דדברי תרומת הרשן אין להם שום מקור מאו"י ובסמ"ק מפורש להיפוך. ולא מיבעיא לדעת הט"ז וסייעתו בסימן נ"ה סק"ד דישן וכן מדבר ואינו שומע אינו מצטרף לענין תפילה משום דבעינן עשרה דצייתי, וכדברי הרא"ש המובא בסימן קכ"ד ס"ד, בודאי גם הכא בעינן עשרה דצייתי למה שקורא בספר, ואין להתיר כמה שעוסק באותו ענין. דהא הט"ז שם כתב דגם בההיא דסעיף ו' דעוסק גם כן בענין תפילה אינו מותר רק משום דיכול להפסיק ולשתוק ושומע כעונה, אלא אפילו להשו"ע שם דמקיל, אפשר הוא דווקא בתפילה ולא בקריאת התורה. דשם בעינן דוקא ציבור נותדע דהא בעניני התפילה אחד מקבץ עשרה בני אדם אף שכבר התפללו ויצאו ידי ברכו וקרושה ועובר לפני התיבה ואומר ברכו וקרושה והכל עונין אחרי, ולא מצינו כן בקריאת התורה שאחד שלא שמע קריאת התורה יוכל לקבץ עשרה שכבר קראו ולקרות עוד הפעם בשבילו (ועיין בסימן קמ"ב בביאור הלכה) וע"כ דלא נתקנה אלא בצבור דווקא. ובאמת ע"כ מוכרחין אנו לומר כן לדעת השו"ע דקריאת התורה חמיר טפי דהא בענינו מבואר להדיא בכה"ג ורי"ף דבעינן עשרה דצייתי ולא מצטרף כמה שאחד יושב ועוסק אפילו בד"ת, ולדעת השו"ע שם הלא מצטרף כמה שיושב שם בבית הכנסת לחוד, וכמבואר שם במג"א סק"ח, וע"כ דקריאה חמירא טפי נומזה באמת נפשט ספיקא דפמ"ג שהבאתי לעיל במשנ"ב סימן נ"ה סק"ל שמתפק לענין קריאת התורה אם ישן מהני ומדברי בה"ג ורי"ף משמע דלא מהני.

חיים

משמרת

נסתפק הפמ"ג סי' נ"ה ס"ק ח' בהא דקד"ל דישן מצטרף למנין עשרה לתפילה, אם מצטרף נמי לענין נשיאת כפים משום ונקדשתי בתוך בני ישראל פרסום בעינן כולם נעורים, וגבי קריאת מגילה בודאי לא מהני דבעינן פרסומי גיטא וליכא ע"ש. וצ"ע מאי שנא תפלה מנשיאת כפים דהמקור דתפילה בעי מנין הוא גם מונקדשתי בתוך בני ישראל כמבואר בברכות דף כא: וא"כ מ"ש זה מזה.

ונראה דגבי תפילה יש דין של ציבור שהציבור מתפללים וציבור מקרי אפילו אם אחד ישן דבמציאות ציבור יש כאן, משא"כ בנ"כ אין הציבור עושה כלום ולכן אין כאן דין דציבור אלא דהקדב"ת אינו משרת שכניו אלא בתוך בני ישראל ובתוך בני ישראל היינו כשמתפרסם הדבר בתוך ישראל וזהו כשיש עשרה, ואם אחד ישן דאז אינו מתפרסם הדבר לא יסייך לברך ברכת כהנים ולכן נסתפק אולי אינו מצטרף גבי ברכת כהנים, ואף דשני הדינים נלמדים מפסוק אחד דונקדשתי בתוך בני ישראל מ"מ חלוקים בגדרם כמו שנתבאר.

יעבץ

חלק ב - סימן צו

ליה בצעירה, וחשיבא כוונה. ולפום מאי דאמרו גדולה עברה לשמה (אף שהוא לא נתכוין למצוה, תיתי כמ"ד מצות אינן צריכות כוונה לצאת). נמצא בעמון קיים מצות פרו ורבו.

ודילמא היינו טעמא דאקדים קרא עמון למואב בכל מקום.

הנלע"ד, יעבץ

מדר"י אסאד

בתוך עשרה.

ועוד, אי נמי סלקא נשמתיה מאי הוי, הדי עבריין עובר עבירה יוכיח, שגם כן ע"י החטא נסתלק נשמתו ולא נשאר בו רק נפש ורוח, וגם כן רוח מסאבא שרי' עלי, ומכל מקום מצטרף דאע"פ שחטא ישראל הוא, וקרינן ביה ונקדשתי בתוך בני ישראל והכי נמי ישן נהי דרוח מסאבא שריא עלי' וסלקא נשמתו, ישראל מקרי לכל דבר, ואסור להזיקו ואיכא קידוש ה'.

ומה שהקשה עוד, דאפילו ריב"ל דווקא בקטן קאמר כיון דלא אפשר לעשותו גדול, משא"כ בישן דאפשר להקיצו, קשה הרי גם עבד מצטרף לדידיה אף על גב דאפשר נמי לשחררו משום מצוה דרבים וכדעבד רבי אליעזר באמת.

ודע דהחכם צבי בתשובה סי' צ"ג נסתפק באדם שנוצר על ידי ספר יצירה, כמו רבא גברא, אי מצטרף לעשרה, ע"ש. ולדעת הפרי חדש וט"ו דישן אין מצטרף, אם כן ק"ו הוא, דהא טעמא הוא לפי שנשמתו נסתלקה, ואדם כהא אין בו נשמה כלל רק רוח חיוני, כמ"ש בספרים. וע"כ גם החכם צבי פשיטא ליה מלתא כפסק השו"ע ומג"א דישן מצטרף, כנ"ל להלכה ולא למעשה.

נאום רבך הנאמן, הק' יהודה אסאד

השלחן

סימן טו

קצות

השי' כה התפ"ל עדיין בחדש קעצמ' (וכשהשי' חוזר התפלה צריך מ' ענין אמן ש"א יהיו ברכותיו רבמות' במשי'ת רחלן) (א) אבר אם אחד מהם ישן הגם שיש פוסקים המתירין לצרפו מים רענין מעשה אין להכניס את עצמו לכתובות ביון שאפשר להקיצו (א)

בדי השלחן

(א) סי' נ"ה ב' (ב) שם ג' (ג) שם ד' (ד) שם ח', ואפשר דאם עדיין לא ישן סי' נשיטות והוא אדם גדול שקשה להקיצו מפני הכבוד יש להקל ולצרפו בעירו, ישי, ע"פ משי'כ ה"ז שאין לצרף ישן שנים הנשפחו סתלקת ואין קרושה שורה עליה, וזה דוקא כיון סי' נשיטות אבר פחות סות אין נשמתו סתלקת ע"י לעיל סי' ב', ובהשי'כ בישן בנים שיש גם ספק אם שירה עליה רוח הטומאה

שאלת

הבא על אשה בשינה וילדה ממנו, נראה דלא קיים המצוה, דישן לאו בר דעת הוא לגמרי, לא למצוה ולא לעברה, לא נשכר ולא נענש. וכן מצינו בלוט שלא ידע בשכבה ובקומה.

לפי זה יכולנו לומר בלוט. שאע"פ שבבכירה לא יצא ידי חובת מצות פרו ורבו, בצעירה מיהא יצא. אף על גב דחשבינן ליה ופושעים יכשלו בם, אם כן מקצת דעת הוי

שאלת ותשובות

תשובה לכבוד אהובי תלמידי היקר הרבני המופלג מורג

חרוז ושנון ומחודד כ"ש מוה' חמ"ש נ"י.

יקרת מכתבך קבלתי לנכון ושמתתי בשמעי משלומך הטוב כן יהי' ה' עמך עד עולם. ועד"ת שעמדת על הב"י או"ח סי' נ"ה, ודאיתי להט"ז בסק"ד השיג ע"ז.

ולענ"ד לק"מ, דמה שהקשה על הראי' דנפקא לן מדרב"ל דאפילו קטן מצטרף והרי לא קי"ל כריב"ל, ואפילו ר"ת לא עשה מעשה הכי, ע"ש. כבר מבואר כוונת האגור בזה הראיה ובמג"א סק"ח, דה"ט דלא קי"ל כריב"ל משום דאין שכינה שורה אלא על גדולים מחויבים במצות, אבל בהא דס"ל דא"צ שמיעת וכוונת הקטן קי"ל כותי' ונפקא מינה בישן דמצטרף.

ומה שהקשה עוד ע"ז הראיה דלמא קטן שאני, דישן גרע טפי כיון דסליק נשמתו ושרי' עלי' רוח מסאבותא לא הוי בכלל קדושה, ע"ש. וזה תמוה בתרתי.

חדא, הא גופא מנא לן, דלמא האי דוודר דוקא בישן יחיד מייך, אבל כה"ג שהיו עשרה ושכינתו שרי' בגווייהו, אף על גב דאחד מהם ישן, לא אולה שכינתא מייניהו, וממילא נשאר בו נשמתו, כיון דשכינתא תמן, ולא שלטא שם רוח מסאבותא כלל, אפילו שהוא ישן

ישן - דינו לענין קריאת שמע

יש לזון ברוה את חברו ישן כשהשעה קרובה לסוף זמן ק"ש או תפלה, אם מוטל עליו להקיצו כדי שיספיק לקיים המצוה¹. והנה מצד הסברא נראה ברור דמעיךק הדין בשעה שהאדם ישן אין עליו חיוב ק"ש ותפלה והריהו אז כשוטה גמור², לא יענש על זה שלא התפלל משום ביטול עשה משום דאנוס הוא³, וכן הוראה אדם ישן ועליו בגד של ד' כנפות אינו צריך להעירו כי בשעה זו אין עליו שום חיוב להטיל ציצית, שהרי החיוב חל רק בשעה שלובש והישן שהוא כשוטה אין לכישתו לבישה המחייבת כלל [והא דכשחזור וניעור א"צ לברך שנית היינו משום דכיון שהבגד על גופו כל משך זמן השינה, והוא הרי בר חיובא לכשיהי' ניעור, לכן אף שבאותה שעה ה' פטור מן המצוות לא מיקרי היסח הדעת לחייבו בברכה]. וכמו כן לענין סוכה נראה דאיסור השינה מחוץ לסוכה לא נאמר אלא לאדם ניעור בשעה שנשכב לישן, אולם מי שכבר ישן דאינו בר

חיובא ופטור מן המצוות יש לזון שאינו חייב כלל במצות סוכה באותה שעה⁴ מותר להוציאו תוך כדי שינתו מן הסוכה⁵ אלא שאם יודע כשנשכב לישון שמפאת חוסר מקום וכדו' יש שרוצים להוציאו כשיישן, אסור לו לשכב לישון שם⁶ - נמ"מ אם לא הוציאוהו שפיר א"צ לברך שנית על הסוכה וכן"ל לענין ציצית, הואיל וסו"ס ה' כל אותו הזמן בתוך סוכה כשרה⁷. ומה שהקשו התוס' בסנהדרין [מ"ז ע"א ד"ה אימאן] בהא דהפריש קרבן ונשתתה או המיר דתו דפסול הקרבן דכיון דאידיה אידחי, דא"כ כל מי שהפריש קרבן וישן ליפסול שהרי נדחה בשעה שישן, ותירצו דכיון דממילא ניעור משנתו לא אידחי בכך, אין לפרש דמשום כך לא חשיב כשוטה גם בשעה שישן, דלעולם כשוטה גמור הוא באותה שעה לכל דבר, ורק לענין דחי' כתבו התוס' דסברא הוא דהואיל וממילא ניעור לא אידחי בכך [ולכן במומר פשיטא דאידיה ובישן פשיטא דלא אידחי

- והא דאמר בברכות י"ג ע"ב א"ל רב נחמן לרר עברי' בפסוקא קמא צעון טפי לא תצעון, הרי פירש"י שם רמירי במתנמנמ רשפיר חייב ערין במצוה [כמבואר להלן] ומתנמנמ אינו כישן, וגם להרמב"ם שכתב "אם ה' ישן מצערים אותו ומעידים אותו ער שיקרא פסוק ראשון" וכו', וכ"ה בשו"ע סי' ס"ג ס"ה, עיין במקוריה להחתות ואיר שכתב על רבינו הרש"ע ז"ל: אם ה' ישן, פ' מתנמנמ. ואפשר לפרש רבישן ממש מיירי, ומ"ש בסוף הסעיף מתנמנמ ר"ל בנמנום אחר שנה, אבל לשון הרש"ע ר"פ ה' קורא לא משמע כן. עכ"ל.
- וכן העלה בשו"ת שאלת יעבץ ח"ב סי' צ"ז רהישן אינו בר חיובא ופטור מן המצוות עיי"ש. ועיין גם בשו"ת פרי יצחק ח"א סי' י"א דבשעה שישן עם התפלן הו"ל מתעסק ואין זה קיום מצוה כלל ולפיכך מותר בשינת ארעי ואין בזה איסור של היסח הדעת עיי"ש.
- וכן מתבאר בשו"ת מפרשי"י רמב"ם דאבות פ"ג מ"ג וכו' באר"ג פכ"א ז"ל: שינה של שחרית וכו' מוציאין את האדם מן העולם, כיצד, מלמד שלא יתכוין אדם לישן ער שתעבור עליו זמן ק"ש שאם ישן ער שתעבור עליו זמן ק"ש נמצא בטל מן התורה [ג' הגר"א ז"ל - מן הק"ש]. הרי להראי דמ"מ מעיקר הדין שפיר אהנו מעשיו להפטר אלא שעשה שלא כהוגן נמצא בטל מן המצוה.
- וכן מבואר בשו"ת מהר"ל ריסקין בקונטרס אחרון אות צ"ז ז"ל: עיין תו"ט פ"ק דסוכה [מ"ז] ובלבד שלא יישן תחתיו, ותירצו דחוק וכו'. ויותר נראה רקמ"ל רסמון לנסר שרי לישן ולא חיישין שמא יתהפך כדחיישין גבי תפלן בצור, והטעם רמה שעושה בעת שהוא ישן לית ב' משום חזק לסוכה, ואף רלחר מ"ר חייש בשינת ארעי חוץ לסוכה משום שמא ירדס, שאני התם, כיון דכל עיקר ההיתר מעיקרא ה' רק משום ארעי וא"כ כשיירדם חייבא הו"ל להקיצו על מה שמצטער ביקיצה זו דהא לא בא כלל לישן זמן מה, משא"כ בנסר זה כשיתהפך בשינתו תחת הנסר אין חובה כלל להקיצו רמצטער הוא א"כ ממילא גם הוא מעיקרא יכול הוא לישן סמוך לנסר ואין לו לחוש לנפשו לאיסור כלל. ורק [מיהו לרברבי וכו' שרימה הרבר למזיק בשעת שינתו יתכן דיש לזון בנרן זה של שכיבה סמוך לנסר. וי"ל]. ועיין בס' מהר"ל ריסקין עה"ת פ' אמור שכתב רהישן מערב התב צריכין להקיצו כשקרב היום, והדברים סותרים לכא"ז את זה,
- ואולי שאני התם דומן החיוב ממילא אתי ולכן לא חשיב שנשכב לישון בהיתר גמור משא"כ בזה שכמו שהוא עתה לא יבוא לירי איסור כלל. ועפ"ז נחא גם מהדין המבואר בס' תרל"ט במ"ב סקמ"ג [והוא מסוכה כ"ט ע"א] ביררו גשמים וירד לביתו דאין מטריחין אותו להקיצו לעלות לסוכה, דמשמע דרדקא משום טרחה הוא אבל מעיקר הדין חיובא איכא להקיצו. דהתם נמי כיון דומן החיוב ממילא אתי לכשיפסקו הגשמים לא חשיב שנשכב בהיתר גמור ונעין גם במ"ב שם דכשהאיד היום כתב הר"ן דחייבים להקיצו, משא"כ בנר"ד.
- וכן הורה הגר"א כהנמן ז"ל הגאב"ד דפוניב' הלכה למעשה בישיבת פוניב'.
- וממילא לק"מ מתשובת רב האי גאון שהביא השע"ת ריש סי' תרל"ט מהברכ"י אודות אחין או שותפין שאין להם מקום לעשות סוכה לכולם ז"ל: לענין אכילה יכול כל אחד לבדו לאכול זה אחר זה, אבל לענין שינה זה ישן לילה אחת וזה לילה אחת, ואם חביכה עליהם המצוה תע"ב אם זה ישן מקצת הלילה וזה מקצת, עכ"ל, ולא נתן עצה שיוציא האחד את חברו בעת שינתו, דפשוט הוא דכיון שיוצא מתחלה שיבוא להוציאו אסור לו לשכב לישון שם.
- ומש"כ הרא"ש בפ"ק דברכות סי' י"ג ז"ל: והי' ר"י רוצה לומר דאין מברכין על השינה [בסוכה] היינו משום דשמא לא יוכל לישן וכשנרדם בשינה אינו יכול לברך, עכ"ל, ומשמע לכא"ז דגם כשנרדם כבר חייב אלא שאינו יכול לברך. עיין בתור"י החסיד שם דמבואר להדיא דקאי על שעת נמנום, וז"ל: וכשהוא ממש סמוך לשינה אי"ל לברך מפני השינה שקפצה עליו, עכ"ל, וע"כ גם כונת הרא"ש לזה, דאל"ה תיקשי למה לא יברך עכ"פ כשכבר מתנמנמ דתו ליכא למיחש שלא יוכל לישן, אלא ודאי ע"ז הוא דקאמר שכבר אינו יכול לברך אז.
- ועיין ברבנו יונה שם שכאמנ כתב דיתכן שאין מקריבין אלא בשעה שרוב בני אדם ניעורין, אלמא דלא פשיטא ל' כלל לומר להישן אינו כשוטה גמור אף גם לענין זה.
- ובכתבי התלמידים מבואר בשמו בסגנון אחר, דהן אמנם ודאי דלא קעבר על לאו דטומאת כהן בשעה שישן וממילא כזה שאין מקיצין אותו ליכא משום לפני", אך אפ"ה כיון דסו"ס עצם טומאתו היא נגר דצון ר', והמשך הטומאה הריהי כטומאה חדשה בכל רגע ורגע, לכן מצריכין להקיצו.

* לפרק ז דבר הלכה אות כ"ז (מתוך כת"י - הנדפס בחלקו בספר הסוכה, וכתבי תלמידים, כדלהלן ע' 11).
ההערות בסימן זה הם מאתנו, להשלמת הענינים.

ובשוטה הו"א דלא אידחי וקמ"ל דאידחי⁸, אבל ודאי דבשעת שינתו כשוטה גמור הוא ופטור מכל המצוות. וכדמצינו לענין נזקין שכתבו התוס' בבב"ק [ד' ע"א ד"ה כיון] בשם הירושלמי דאם ישן והביאו כלים אצלו ושכרן פטור מתשלומין.

ולפ"ז מי שנרדם לאונסו חוץ לסוכה אין חיוב להעיר אותו, משום דלא קעביד שום עבירה. ולא דמי לתפלן שהישן בהם חייבין להקיצו, דהוא מפני בזיון התפלן. וכן מה שחייבין להעיר כהן שישן באהל המת הוא מפני שהמשך הטומאה הוא גם כשהאדם ישן וקעביד עבירה לאונסו [וכמש"כ הרעק"א בשו"ת סי' ח' לענין מתעסק דנהי דפטור מקרבן אבל עבירה מיהו הוה. ועיי"ש שרצה להוכיח מהא דקיי"ל דהרואה חברו לבוש בגד כלאים והלה אינו יודע שחייבים להודיעו אפילו בשוק, וע"כ דמתעסק הוי ג"כ איסור דאורייתא אלא שלא חייבה תורה קרבן עליו, רק דחה דשם עכ"פ נהנה מן האיסור והו"ל כחלבים ועריות דהמתעסק בהם חייב, אבל עדיין מוכח מדין זה דכהן באהל המת שצריכים להודיעו, דהכא אע"פ שנהנה מהבית, מהטומאה עכ"פ אינו נהנה⁹. ולא דמי נמי למתנמנמ או שיכור שאפילו אינו מיושב בדעתו ולא יכול לדבר כראוי מ"מ מהני לענין ברהמ"ז, דשאני התם שרק שכלו פגום אבל כשמדבר הרי הדיבור לרצונו של המדבר, משא"כ בישן ממש.

אולם לפמש"כ במנחת שלמה סי' א' שאם התחיל ק"ש או תפלת י"ח בכוונה ובאמצע רק השפתים נעות כהרגלן ומחשבתו היא לגמרי בדברים אחרים אפ"ה יצא ידי חובתו, אפשר דה"ה נמי שאם נתכוין למצוה לפני השינה דשפיר מקיים מצוה זו גם כשהוא ישן, כי אין הבדל גדול בין חושב לגמרי בדברים אחרים ורק השפתים נעות לבין ישן ממש

מיהו לענין נד"ד נראה דודאי ראוי שיקיצנו משינתו כדי שיקרא ק"ש ויתפלל, דאף שאין עליו חיוב כלל ולא יענש ע"ז שלא התפלל משום ביטול עשה דאנוס הוא, מ"מ סברא הוא שיש לזכותו שלא להפסיד קיום מצות ק"ש ותפלה, ושאני מסוכה דהתם אין מוטלת עליו מצוה לישן בסוכה אלא שאסור לישן חוץ לסוכה, אלא ה"ז דומה לישן בליל יו"ט ראשון של סוכות דודאי מצוה להעירו כדי שיאכל כזית בסוכה ולא יפסיד המצוה.

פליג דנברי העסקים ואיכא היסח דעת אצל נשינת עראי דאדם יאן לאונסו ליכא היסח הדעת ועוד דקיימא לן כרז חסדא צפרק עררי פסקים (64): דנברים הטעונים צרכה לאחריהם נמקומם דלקיבניה קמא דהר ואין צריך צרכה למפרע ולכתחלה ואפילו עקר רגליו ללאח לקרלא חתן וכלה כל שכן שינת אונס שנשאר בצקיעות ואין צריך צרכה למפרע ולכתחלה וכן נהגו כל העולם דשינה בתוך הסעודה לא היו הפסק עכ"ל:

ז כתב הראש"ש צפרק קמא דתעניות (סי' יד) בשם הראש"ד שהיטן בתוך סעודתו היו ליה כמי שגמר סעודתו וסילק משום דלאסח דעמיה וטעון צרכה למפרע וצרכה לכתחלה והוא ו"ל חלק עליו וכתב לא סבירא לי דשינת עראי דאדם יאן בתוך סעודתו לא הו"א היסח דעת ולא דמי להא דתניא בתוספתא דברכות (פ"ד ה"ח) צעל הצית שהיה מיסב ואוכל קראו חצירו לדבר עמו אין צריך צרכה למפרע הפליג צריך צרכה למפרע וכשהוא חוזר צריך צרכה לכתחלה דהתם

אדם

כלל מד - הלכות סעודה

חיי

דכל לאונסו הוי עראי, ואף שכתבתי בהל' ג"י כלל מ' סי' ה' דהרא"ש ס"ל במשכים ללמוד ואח"כ השכיב (עצמן) דצריך נט"י לתפלה, שאני התם דס"ל להרא"ש דחסם ידים פסולים לתפלה, אבל היסח הדעת מאכילה לא הוי. אבל אם יש במתכוין משמע מדבר רא"ש אלו דמיקרי היסח הדעת ואפי' אינו על מנתו, כמש"כ הב"י בסי' תקס"ד על דברי ר"ח, ע"ש, וכ"מ מדבר רא"ש בחשבותו הביאו הטור בסי' מ"ו, ועיין לעיל הל' תפלה. והגרי"א בסיומן קע"ח סי' כ"ד כתב אריה לדין זה דהא גבי תפילין שינת ארעי לא הוי היסח הדעת, תמוה דהתם לא מיקרי היסח רק קלות ראש כמש"כ חר"י ורא"ש להדיא:

ה המתפלל בתוך הסעודה או שישן בסעודה שנת עראי אף-על-גב ששהה משך זמן לערך שעה, כיון שנאנס בשנה לא מקרי הפסק, ואין צריך לברך "המוציא", ואם ישן על משתו שנת קבע משמע דהוי הפסק (א):

נשמת אדם

מה שכתב הראב"ד דשינה הוי הפסק להצריך ברכה לכתחלה לא ס"ל דשינת ארעי שאדם ישן בתוך סעודתו לא הוי היסח הדעת ול"ר לקראו חצירו כו' הפליג צריך ברכה כו' דהתם פליג בדברי העוסק ואיכא היסח הדעת אבל בשינת ארעי שאדם ישן לאונסו ליכא היסח הדעת

א] בסי' קע"א איכא דהישן שינת ארעי לא הוי הפסק ג"ל דאף דבסימן מ"ד כתב המ"א דיי"א דשיעורו כדו הילוך ק' אמה אבל כאן לכ"ע אפילו איזה משך כל שנאנס בשינה בתוך הסעודה מקרי ארעי שהרי הבי"י למד דין זה מראש דתענית פ"ק סי' י"ד וז"ל

הלכות דברים הנוהגים בפעודה סימן קעח

פג באר הגולה

הד"ס כ' קרא"ש פסקין
קמא דתענית
קרא"ש

כל זה לא הוי (י) ו' הפסק: ז אדם שישן בתוך סעודתו (מח) שנת עראי לא הוי הפסק:

הגה וכן אם הפסיק בשאר *דברי רשית, *גלגון שהצרך (מט) לנקביו וכיצא כזה:

משנה ברורה

ז (מח) שנת עראי, ואפילו אם שעה (מו) משך זמן לערך שעה, כיון שנאנס בשנה לא מקרי הפסק ואין צריך לברך "המוציא" ואפילו נטילת ידים צ"ע וכלי ברך, פרימגידים. ואם ישן על משתו (מו) שנת קבע, הוי הפסק, דהוי סילוק ונפח הדעת לדברי הכל: (מט) לנקביו, ונטילת ידים צריך, פסקא דסימן קסד, עין שם:

שער הציון (מו) סי' אדם: (מו) הגר"ו וסי' אדם:

תשובות סימן קעח

פסקי

הישן באמצע אכילתו

בא. סעי' ז, שו"ע: אדם שישן בתוך סעודתו שינת עראי לא¹¹⁵ הוי הפסק, ועיין משנ"ב. ומצינו ג' הגדרות בפוסקים מהו שינת עראי ושינת קבע לענין היסח הדעת באכילה. שיטה א. ישן¹¹⁶ על מנתו כדרך הישנים¹¹⁷ הרי זה שינת קבע. ישן בשיבה ועל אצילי ידיו וכדו' הרי זה שינת עראי, ואפילו ישן כמה¹¹⁸ שעות (אבל כיון שעובר זמן שיעור עיכול נכנס לפלוגתא הפוסקים דלהלן סי' קפ"ד אות י"א אם חייב שוב בברכה ראשונה). שיטה ב. נרדם¹¹⁹ וישן חזק (ולכל¹²⁰ הפחות חצי שעה) הרי זה שינת קבע. נרדם באופן של נים ולא נים תיר ולא תיר (שקורין לו מיד מקין משנתו) הרי זה שינת עראי, ולשיטה זו אין נפק"מ בין ישן על מנתו או בשיבה על כסאו. שיטה ג. נרדם¹²¹ לאונסו ולא לרצונו, הרי זה¹²² שינת עראי, ואפילו על מנתו. ישן בכונה ולרצונו הרי זה שינת קבע, כשישן לכל הפחות חצי שעה, ואפילו בשיבה ועל אצילי ידיו.

ובעל נפש יחוש לכל הפירושים, וימנע מלישן תוך כדי אכילתו באופן של שינה חזקה למשך חצי שעה ויותר, אפילו על אצילי ידיו ולאונסו, וכ"ש שימנע מלישון כך לרצונו, או לישן על מנתו וכדרך הישנים ואפילו שלא לרצונו ובשינה קלה, אם יפליג בכך ליותר מחצי שעה.

אך לענין ברכה שוב על המשך אכילתו כל זמן שלא ישן על מנתו כדרך הישנים ולרצונו ובשינה חזקה, למשך חצי שעה ויותר, לא יברך שוב, כי ספק ברכות להקל, ואם יוכל לשמוע הברכה מאחר ולצאת ידי חובתו מה טוב.

תשובות

סימן נה

פסקי

צירוף ישן ושיכור למנין

יב. מ"ב סקל"ד: ועיין בט"ז שחולק לענין ישן וס"ל שאין מצטרף, והסכים עמו הפר"ח, וישן חשיב כשוטה, על כן לכתחילה ודאי צריך להקיצו, ועכ"פ לעוררו שיהיה מתנמנם. ועיין בביה"ל (ד"ה או) שלענין אמירת קדיש וברכו ניחא טפי להקל בשעת הדחק בצירוף ישן, רשאני חזרת הש"ץ שיש חשש ברכה לבטלה,

ויש⁹⁶ שכתבו להחמיר בהחלט ובכל ענין, דזיל בחר טעמא דחשיב כשוטה וכאילו אינו, ואם כי המקילים יש להם על מי לסמוך וגם⁹⁷ לענין חזרת הש"ץ בשעת הדחק גדול, מכל מקום אין⁹⁸ להקל ביותר מאחד ישן, וגם אותו האחד אם⁹⁹ שוכב שרוע על ספסל וכדו' ואינו כלל מתפללי מנין זה, אין לצרפו אפילו בשעת הדחק, אלא כשיעורו אותו שיהיה עכ"פ כמתנמנם.

אות ט' בשם הגרשו"א אוערבאן זצ"ל. 96. שלחן הטור סעי' ו', בן איש חי ויחי אות ה', ובדברי הוזה"ק (המובא בט"ז סק"ד) דסלקא מיניה נשמתא ולא הוי בכלל קדושה וטעם טעמא דמותא ורוח מסאבתא עליה, ובקצוה"ש סי' ט"ו סק"ד דאם עדין לא ישן שיעור שיתין לנשמתו (כחצי שעה) קיל מעט כי עדיין לא שורה רוח דמסאבתא, ובסי' קמ"ז סעי' ב' ביה"ל (ולקדחת) לענין קריאת מסק המשיב דאין לצרף אפילו אחד ישן בשום אופן (והכא בסק"ג נשאר בזה בצ"ע). 97. וכדכתב במשנ"ב סק"ב, וכן מצדדים להקל בשו"ת מהר"י אסאד ח"א סי' ב"ו, אורח נאמן סק"ג, תורת חיים סופר סק"ב (ואפילו בג' ד' ישינים וכהמורה"ל"ה המובא במג"א, ואין לו חבר בהוראה זו), ולשיטת שו"ע הרב ורעמיה (ולעיל אות י"ב) לענין חזרת הש"ץ אין מקום להקל כלל דתשעה מכוונים ועונים לעיכובא הוא. 98. ובדברי המשנ"ב שם בשם מג"א, ובה שריע מורי (לאפוקי מצירוף יותר מאחד שעומדים שמו"ע, וכמשנת"ל אות י"ב). 99. עיין שו"ת משנת יוסף ח"ה סי' י"ז, ויש להוסיף דברי הלק"ט המובא בבה"ט סק"ט דאף למ"ד דישן עולה למנין היינו דווקא כשפניו מגולים, ומאידך יש לציון דכיושבים המתפללים במקומם כרגל, אי"צ לחשוש שמא ישן אחד מהם, ואפילו במנין מצומצם של זקנים וחולים או אנשים שהיו ערים כל הלילה, דלו יהי שגורם אינו אלא כמתנמנם, לקט הקמח החדש סקמ"ב.

הפוסקים דלקמן סי' קפ"ד אות י"א. 115. ואף באכל דברים שברכתן האחרונה 'בורא נפשות' וכנ"ל הערה 109, וכן הוא תנימת הפוסקים גם לענינו (כל זמן שלא הפליג בשינה עד שעבר שיעור עיכול) 116. והיינו שחלץ מנעלי, והחליף מלבושו אם רגיל תמיד בכך, ועכ"פ הוריד את מעילו העליון (חליפתו). ומסתבר שכמו"כ דווקא ישן לכהפ"ח חצי שעה, דבפחות מכך לכ"ע אין זה שינת קבע (עיין שו"ת סי' ד' סק"י, כה"ח שם סק"ה, קישור"ע סי' ב' סעי' ח') אך אם הלך לישן על מטתו דרך קבע בכונה לישן יותר מחצי שעה, הוי נידר סילוק והיסח הדעת, ואפילו התעורר ושב למקומו לאחר זמן קט, הרי"ו הפסק וסילוק, אך אם לא נרדם כלל אין כאן הפסק אע"פ שהלך למטתו בכונה לישן, ואכמיל בנימוקים לכ"ז. 117. כה"ח סק"ט, וכ"ה עפ"י הסיפא דרב"י המשנ"ב סקמ"ח דשינת קבע דווקא על מנתו. 118. בן תשומת הבה"ח, וכ"ה עפ"י מקור הדברים בט"ז סי' מ"ד סק"א דלא נתן דבריו לשיעורין. 119. דעת תורה ריש סעי' זה. 120. וכנ"ל הערה 116. 121. כ"ה עפ"י החי"א סוף כלל מ"ד, וכן הוא עפ"י רישא דרב"י המשנ"ב סקמ"ח. 122. ובחי"א ומשנ"ב נתנו שיעור דלבר שישן לערך זמן של שעה, ומשמע דיותר מכך אפילו ישן לאונסו הוי שינת קבע, ועיין פתחי הלכה פ"ו הערה 134 דנוטה לומר דהזמן לאו דווקא הוא, וכונתם לומר אפילו ישן בהפלגה, ודרך הפוסקים לנקוט זמן של שעה, אך אפילו יותר מכך הדין שם, ועכ"פ בשינה ברכה על אצילי ידיו, ודאי אפשר להקל.

אונס שינה

לכבוד

ד' חיים שלום סגל

שאלה: אונס שינה הוא אונס, או לא הוא אונס, ונפק"מ לארבעה דינים.

(א) **לגבי דיני ממונות**, אברך שנרדם בצהריים, ובאופן רגיל אינו צריך שעון מעורר שיעירו, וכן אין לו צורך להניח שומר שיעירו, כי יש לו עול לבד, ובאמת מתעורר. אבל דא עקא שהיום לא התעורר ואיחר לכולל נה"ה לגבי מקום עבודה, והתקנון בכולל הוא, אברך המאחר ויש לו סיבה שהיה אונס מתחשבים בו ולא מנכים לו משכרו, האם שינה מקרי אונס או לא.

(ב) **ועוד**, לגבי הא דאיתא בשו"ע או"ח (סימן נ"ח ס"ו), אף על פי שזמנה [של ק"ש] נמשך עד סוף השעה ג', אם עברה שעה ג' ולא קראה, קורא אותה בברכותיה כל שעה ד' שהוא שליש היום וכו', ואם עברה שעה ד' ולא קראה קוראה בלא ברכותיה כל היום.

ובבה"ט שם (ר"ה וקולא) כתב ד"ל, ועיין תשובת משכנות יעקב סימן ע"ז, שדעתו נוטה להכריע בדיוק על חצות, כמו דק"ל (סימן פ"ט) לגבי תפלה, שאם עבר הזמן מתפלל עד חצות, עיי"ש. ואפשר שיש לסמוך על זה לענין אם היה לו אונס שלא היה יכול לקרות הברכות עד ד' שעות, כי מצאתי בספר מהרי"ל הלכות תפילה שכתב בשם מהר"ש שהמנהג להקל בנאנס שלא להפסיד הברכות, עכ"ל. ואם כן, יש להסתפק אם גם לגבי הא אמרינן דשינה הוא אונס, וממילא יוכל לומר ברכות ק"ש עד חצות, או לא.

(ג) **וכן** לגבי מה דכתב המחבר, בשו"ע (סימן נ"ח ס"ה) אם נאנס ולא קרא קריאת שמע ערבית עד שעלה עמוד השחר, כיון שעדיין לא הגיע קורא קריאת שמע ויוצא בה. ע"כ. האם ישן מקרי אונס לגבי הא, וממילא יוכל לומר ק"ש, או לא.

(ד) **וכן** לגבי מה, דכתב המחבר בשו"ע (סימן ק"ח ס"ה), טעה או נאנס ולא התפלל שחרית מתפלל מנחה שחים. ובמ"ב שם (סק"ה) כתב כוונתו לאפוקי הידר כדלקמן סעיף ד'.

והנה מלשון השו"ע הרב (סימן ק"ח ס"ט), דכתב, אינו נקרא מזיד אלא כשמבטל התפילה בשאט נפש בלי שום טרדא וכו', וכן מי שהיה שכור ולא היה יודע הזמן חשיב אונס, אף על פי שהתחיל לשנות אחר שהגיע זמן התפילה וכו', כיון שלא ביטל התפילה בשאט נפש, אלא היה סבור להתפלל וכו' עכ"ל. וכן בערוך השלחן (סימן ק"ח ס"ה) כתב. ומה נקרא אונס, לא דוקא אונס גמור, אלא אפילו לא התפלל בעור שיש לו זמן להתפלל וכו', כללו של דבר שלכך מזיד גמור, הוא בכלל שוגג או אונס או מוטעה, ומשלים בתפילה הסמוכה עכ"ל. לכאורה מדבריהם נראה מוכח, דאדם שהלך לישון בשעה סבירה, לא גרע משיכור, ודאי דלא הוא מזיד, והיו בכלל שוגג או אונס.

וראיתי בתשובות והנהגות (ח"ב א"ח סימן נ'), שהביא מתוס' ב"ק (ד' ר"ה סוף) בשם הירושלמי, שיש חילוק אם ישן אצל כלים או ישן והביאו אצלו כלים. ע"כ (תוס'). ולפי זה יש חילוק שאם הלך לישון באופן שיוכל לקום ונאנס הוא אונס, אבל אם פשע והלך לישון מאוחר ולא הכין שעון או אדם לעוררו, לא נקרא אונס כלל. ע"כ.

ב

איתא בשו"ע או"ח (סימן ק"ח סעיף ב'), טעה או נאנס ולא התפלל שחרית מתפלל מנחה שחים. ובחכמת שלמה שם כתב, וזה לשונו הנה ברין אם שכחה הוה אונס, שמחולקים בזה הפוסקים עיין בחבורי חכמת התורה כתב יד וכו', שם הבאתי סמיכות מן הילקוט, דשכחה הוא אונס ודו"ק. ובסעיף ח' (סג) כתב המחבר, מי שלא התפלל בעור שיש לו זמן להתפלל מפני שסבור שעדיין ישאר לו זמן אחר שיגמור וכו', וכתב בחכמת שלמה שם, ד"ל הנה מזה מוכח דשכחה הוא אונס, ועיין במגן אברהם (ס"ק ב') מה שפלפל בזה, ולדידי נראה להוכיח דשכחה הוא אונס וכו', וזה ראה ברורה לפי עניות דעתי דשכחה הוא אונס, עכ"ל.

והנה בחכמת שלמה שו"ע תו"מ (סימן נ"ה) כתב להיפך, ד"ל. על דבר המעשה בשוכר כפר שהשכיר ממנו חלק לשנים, וכתב להם אחריות אפילו דאונסין, ואח"כ שכח לפרוע לשר הראטע בזמנו, כי סבר דעדיין אינו הזמן, ובאמת כבר עבר הזמן ולכן לקח ממנו השר הכפר, הנה יפה דן דמחייב לשלם להשנים כל חלקם, אף כי אם מצד פשיעה ושחיתות שומרינן זה לזה, הוא פטור כי אין דין פשיעה בקרקע, וכו'. ואף להסבורים דשכחה הוא אונס מכל מקום אונס דלא שכיח ודאי לא היה, והרי דעת כמה פוסקים דשכחה הוא פשיעה וכו', ובספר החיים הכרעתי (נפ"מ ק"ח) דשכחה אינו אונס רק בשוגג, ומכל שכן דלא היה אונס דלא שכיח, לכך חייב לשלם להם חלקם, וזה ברור ופשוט לפי עניות דעתי. עכ"ל. ולכאורה יש סתירה בדבריו דבאו"ח כתב דשכחה הוא אונס, ובחור"מ כתב להיפך, דלא הוא אונס. ומצוה ליישב דבריו. יורינו המורה ושכרו מן השמים.

ברכת התורה
חיים שלום סגל

לא כל הרברים שוים והכל לפי הענין.

חיים קניבסקי

בס"ד
ה' שבת תשנ"ז פנה"ק ירושלים תובב"א
שוכט"ס לידידי האברך המופלג בתו"ש ושוקד על התורה
כמו"ה חיים שלום הלוי סגל נ"י לא"י"ט

אחדשה"ט. היום התפנית למכתבך, בו הינך מסתפק מה דין שינה, אי מקרי אונס לגבי ק"ש ותפילה, ולגבי דיני ממונות, למי שאחר ללימוד או לעבודה, שמנכים כסף למאחר, אבל לא באונס. מה דינו של מי שתקפתו שינה לאונס. — ונתקשית בדברי החכמת שלמה שדבריו נראין כסותרין. דבאו"ח (קמ, ב) כתב דשכחה הוא אונס, לגבי נאנס ולא התפלל תפילה אחת שיוכל להשלים בשני. ואילו (נמו"מ ס' רכז) כתב דמי ששכח לשלם שכר דירה לבעה"ב ועי"ז הוציאו מהנחלה, ועי"ז נפסדים שוכרי המשנה של השוכר ששכח, חייב השוכר לשלם להם, דלא הוא אונס דלא שכיח.

הנה הכלל בזה הוא שיש נפק"מ בבין אדם למקום לבין אדם אדם לחבירו. ועליו להקדים שישנן גם כמה מדרגות בזה והן: אונס, שוגג — שוכח — טועה, שוגג קרוב למזיד, ומזיד — פושע — שאט נפש.

והשתא לגבי תפילה, במדרגות א-ג יכול להשלים, כל שלא היה מזיד ופושע, שהרי קי"ל במשנ"ב (קמ, ב) דאפי' לא התפלל מפני שלא היתה דעתו נכונה עליו יכול להשלים, ואינו מזיד, ויותר מזה (נפ"מ ס' מ) אפילו הטורד משום הפסד ממון או שכר ג"כ משלימים, דלגבי השלמת תפילה, כל שאינו מזיד ופושע, יכול להשלים.

אבל כמובן זה רק אם אירע לו מקרה של הפסד ממון פתאומי, שהי' טרוד בהצלתו, או ששלא לרצונו נשתכר. — אבל פשיטא דחזונו שחבל לו להתפלל מנחה, מפני שיכול בינתים לבא קונה וכדומה, זה כבר מזיד. דמחייב להפסיד ממנו להתפלל. וכן קל דעת שדרכו להשתכר, הוי פושע, הגם בדומן התפילה הוא כבר שיכור ובלי דעת, מ"מ ה"ז עכ"פ קרוב למזיד ביטל תפילתו, ואין לו תשלומין. כיון שידע מראש שעי' השתי' לא יוכל להתפלל.

ובה"ד לדיני ממונות, מי שאין מנכים לו מסיבת אונס כשלא מופיע, אם זה אונס שקרה לו פעם, ניתא. אבל מי שמועד להתגרות בשניה, והרבה פעמים מאחר, הגם שהשינה תקפתו שלא לרצונו, מ"מ הוי שוגג קרוב למזיד, ונכנס בגדר פושע, וכמו שאינו יכול להשלים תפילתו, כן אין לו דין אונס לגבי שלא ינכו לו ממסכרותו.

ובנידון החכמת שלמה בחו"מ. השוכרים שכרו מהשוכר הראשון על דעת שלא יהי' אונס, שהשר הבעה"ב לא יציאו ע"י עלילה וכדומה, אבל אם הוא לא שילם השכר דירה. הגם שלא הויד, מ"מ בודאי זה שוגג, או טועה קרוב למזיד, או פושע, ואין זה תירוץ שטעה או שכת, דאדם מועד לעולם.

וממילא נפשט ספיקותיך לגבי ק"ש ותפילה, ויפה כתבת שכן מבואר בשו"ע הרב (קמ, ע) ובערוך השלחן (קמ, ב) דלגבי תפילה רק מזיד גמור בשאט נפש, אין לו תשלומין, אבל במדרגות א-ג ג"ל יכול להשלים, ק"ש עד הג' אם לא קרא עד עה"ש, וביום עד חצות (רק לגבי ברכות ק"ש), ותפילה אם חיסר תפילה.

כ"ד הדושה"ט ומברכך בהצלחה וס"ד בעלי בתורה ויד"ש

יוסף ליברמן

הרב אברהם צבי הכהן

מו"צ בעיה"ק ב"ב ת"ו

לענ"ד פשוט שאין לרמות כלל אונס, לענין מי שלא התפלל או לא קרא קרי"ש, לאונס הנדרש לשאר ענינים, וכדברי השו"ע הרב והערוך השלחן שהבאת, ובאמת לענין תפילה וקרי"ש פשיטא, דבריעבר אמ לא התעורר בזמן נחשב לאונס, דעכ"פ אינו "בשאט נפש". ומה"ט אין סתירה בדברי המהרש"ק, וכמו שרמז בעצמו בחו"מ שם, דשכחה אינה אונס אלא שוגג, ולענין תפילה וקרי"ש סגי גם בשוגג, כדמוכח להדיא מדברי הנמוקי יוסף שהביא המחצית השקל סי' ק"ח ס"ק י"א שהם מקור דין זה, שדומה לדין ארבעה דברים, ושם גם בשוגג פטור בד' רברים. אבל באונס גמור פטור גם מנוק, לדעת התוס' ריש המניח והרמ"א בחור"מ סי' תכ"א, ואכ"מ. ורק שדנו אם להחשיבה כשוגג או כקרוב למזיד. [נז"ע בספר החיים שציין, ואינו תח"ן]. ולענין דיני ממונות נראה פשוט שאינו נקרא אונס גמור, דלא אישתמיט בשום דוכתא לומר שמי שמורגל להתעורר מעצמו, מותר לו לישן קודם קרי"ש וספירת העומר וכו'. ועל כרחך דאין זה כדאי לסמוך עליו, עד שנחשיבו לאונס גמור אם ישן בלא שומר ולא התעורר.

ידידו אברהם צבי הכהן

דיני ישן והיפנוזה בהלכה

במש"כ המשנה ברורה שהטעם שישן אינו מצטרף למנין הוא "דישן חשיב כשוטה". ודעת השו"ע שישן מצטרף למנין היא, כדעת המהרי"ל דיסקין והפוסקים המובאים בשדי חמד שישן מחוייב במצוות גם בשעת השינה. [טעם אחר מדוע ישן אינו מצטרף למנין, כתב בשו"ע הרב (סי' נה סע' ח) "ויש אומרים שהוא הדין אם אחד מעשרה ישן מצטרף לדבר שבקדושה אע"פ שאינו עונה עמהם. אבל יותר מאחד אין בכבוד שמים לצרפם אם הם ישנים. ויש אומרים שאין לדמות ישן למתפלל לפי שהישן נשמתו מסתלקת ממנו ואין קדושה שורה עליו ואפשר שרואה שורה עליו אפילו שישן ביום, כמו שנתבאר בסימן ד'. ולענין מעשה אין להכניס עצמו למחלוקת כיון שאפשר להקיצו". ומבואר בדבריו שהטעם שאי אפשר לצרף ישן לאמירת דברים שבקדושה הוא, שנשמתו מסתלקת ממנו בשעה שישן, ולכן אדם שלא שורה עליו רוח קדושה [וגם אפשר שרואה שורה עליו] אינו יכול להצטרף לאמירת דברים שבקדושה.

ג. ונראה ליישב את הקושיא מדוע לפי הפמ"ג שונה דין צירוף ישן לנשיאת כפים מדין צירוף לתפילה, על פי דברי הר"ן במסכת מגילה (דף יג, ב מדפי הר"ף) שכתב: "אין נושאין כפים פחות מעשרה, דכתיב 'וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם' וכתיב 'כה תברכו את בני ישראל אמור להם', ובני ישראל עשרה משמע, כדילפינן בגמרא לענין דבר שבקדושה, מדכתיב 'ונקדשתי בתוך בני ישראל'. ומבואר בדברי הר"ן שההלכה שצריך עשרה בנשיאות כפיים היא דין מיוחד בברכת כהנים מלבד הדין הכללי הנאמר בכל דבר שבקדושה, ונלמד מהפסוק 'כה תברכו את בני ישראל'. וכל הלימוד מהפסוק 'ונקדשתי' שאמירת כל דבר שבקדושה היינו בעשרה, הוא רק גילוי מילתא לתיבות 'בני ישראל' שהמשמעות היא עשרה. אבל עצם הלימוד הוא מהפסוק 'כה תברכו את בני ישראל'.

ומעתה יש לומר, שמכיון שבברכת כהנים יש דין מיוחד שצריך עשרה הנלמד מקרא ד'כה תברכו', ישן ודאי שאינו מצטרף. שכן מבואר לפי הר"ן חילוק בין ברכת כהנים לתפילה, שבתפילה ישנה מעלה אחת - רבו שבקדושה, ובברכת כהנים שתי מעלות - המעלה הכללית של רבו שבקדושה [שנאמר גם לגבי תפילה], ודין מיוחד שתהא נאמרת במעמד עשרה מבני ישראל [הנלמד מקרא דכה תברכו]. ולכן יש מקום לומר להחמיר בברכת כהנים יותר מאשר בתפילה, ולא נוכל להקל ולצרף ישן.

*

ד. בדיני ישן, מצאנו בהלכות ברכות חילוק בין שינת ארעי לשינת קבע. בשו"ע (אור"ח סימן קעז סע' ז) נפסק: "אדם שישן בתוך סעודת שינת ארעי לא הוא הפסק". וכתב המשנה ברורה (שם ס"ק מח) וז"ל: "ואפילו אם שהה משך זמן לערך שעה, כיון שנאנס בשינה לא מקרי הפסק, ואין צריך לברך המוציא [חיי אדם], אבל נטילת ידים בעי ובלוי ברכה [פרי מגדים]. ואם ישן על מיטתו שינת קבע הוא הפסק וזהו סילוק והיסח הדעת לדברי הכל [הגר"ו חיי אדם]".

ולמרנו מהלכה זו, שתי הגדרות מה מחשיב שינה לשינת קבע. ברברי המשנה ברורה שכתב "ואם ישן על מיטתו שינת קבע הוא הפסק וזהו סילוק והיסח הדעת לדברי הכל", מתבאר שתלוי אם ישן על מיטתו שינת קבע. ואילו בדברי הרא"ש שהביא הנשמת אדם מתבאר שתלוי אם נאנס בשינתו או שישן במתכוין, שאז נחשב להיסח הדעת ואפילו אינו על מיטתו.

ומעתה יש לרדן האם חילוקים אלו בדין שינת קבע לשינת ארעי שנאמר בהלכות סעודה, שייכים גם בהלכות תפילה, והאם לדעת המקילים לצרף ישן למנין, וזהו רק בישינת ארעי אבל בישינת קבע גם לשיטתם אינו מצטרף. וכן לאידך גיסא, האם לדעת המחמירים שישן אינו מצטרף למנין, אולי זהו דווקא בשינת קבע אבל בשינת ארעי גם לשיטתם אלו ניתן לצרפו. ולכאורה מסתבר שההבדל בין שינת קבע לשינת ארעי לא נאמר בדין צירוף לתפילה, אלא רק בהלכות סעודה [לענין נטילת ידים והמוציא] שהבעיה היא בגלל היסח הדעת, שם יש מקום לחלק בין שינת קבע לשינת ארעי, ששינת ארעי איננה היסח הדעת כמו שינת קבע, ולכן הישן שינת ארעי באמצע הסעודה אינו צריך שוב ליטול את ידיו ולברך המוציא. אולם הבעיה בצירוף ישן לתפילה היא בכך שהישן אינו מתפלל כעת עם שאר המתפללים, ובוזה אין נפק"מ אם ישן שינת קבע או שינת ארעי.

ברם לפי המבואר לעיל בדברי השו"ע הרב, שצירוף ישנים למנין הוא בעיה של זלזול בכבוד שמים, יש מקום לומר שדווקא הישן שינת קבע, ובפרט אם ישן על מיטתו, יש בזה זלזול בכבוד שמים אם יצרפוהו למנין. מה

א. בענין תפילה ואמירת קריש קדושה וברכו פסק השו"ע (אור"ח סימן נה סע' ו): "ואם התחיל אחד מהעשרה להתפלל לברו ואינו יכול לענות עמהם, או שהוא ישן, אפילו הכי מצטרף עמהם". עם זאת כבר הביא המשנה ברורה שם (ס"ק לג) שהט"ז (ס"ק ד) חולק וסובר שישן אינו מצטרף והסכים עמו הפרי חדש "דישן חשיב כשוטה", ומשום כך הכריע המשנ"ב: "על כן להתחילה בודאי צריך להקיצו ועכ"פ לעוררו שיהיה מתנמנם". והוסיף בביאור הלכה (שם ד"ה או שהוא ישן) "ואם אי אפשר [לעוררו] גם כן בזה צריך עיון למעשה, כי אף דפרי מגדים (משבצות זהב אות ד) כתב דאם אי אפשר הסומך על השו"ע לא הפסיד, וכן משמע מהחיי אדם, הלוא בברכי יוסף וכן הדרך החיים הסכימו עם הט"ז והפרי"ח. ואפשר שבמקום שמתפללין קריש וקדושה בקול רם והשאר בלחש יש להקל במקום הדחק בישן דלית בזה חשש ברכה לבטלה, וכן משמע מפרי מגדים דזה קיל יותר".

עוד הביא המשנה ברורה (שם ס"ק לג) בשם הפמ"ג שכתב דה"ה לענין דימון עשרה גם כן ישן מצטרף לדעת השו"ע כמו לענין תפילה. ולענין קריאת התורה ונשיאת כפים צ"ע. אך לענין קריאת המגילה בודאי אין הישן מצטרף לעשרה לכו"ע, דבמגילה בעי עשרה לפרסומי ניסא ובישן ליכא פרסום". אמנם מה שהסתפק הפמ"ג לענין צירוף ישן לענין קריאת התורה, בביאור הלכה בהלכות קריאת ספר תורה (אור"ח סי' קמו ד"ה ולקרות) פשיטא ליה דאינו מצטרף.

אך דברי הביאור הלכה עדיין צריכים תלמוד, שכן לכאורה מהו ההבדל בין ציבור של תפילה לציבור של קריאת התורה. וגם אם נכון הדבר שקריאת התורה נתקנה רק בציבור, ו"בעיני דוקא ציבור" כדבריו, אולם סוף סוף גם בתפילה הציבור נוצר מהצטרפות היחידים, וכשם שבקריאת התורה אין הישן מצטרף, גם לצירוף עשרה לתפילת ציבור לא יצטרף הישן.

עוד יש להבין לפי דברי הפמ"ג, מדוע שונה דין נשיאת כפים מדין תפילה, שיש צד לומר שאין לצרף ישן לקיום נשיאת כפים בעשרה, למרות שמועיל צירוף לתפילה ואמירת קריש קדושה וברכו. וראיתי שנעמד על קושיה זו בספר משמרת חיים (חלק א עניני ק"ש ותפילה אות ה) וז"ל: "כמה שנסתפק הפרי מגדים בהא דקיי"ל דישן מצטרף למנין עשרה לתפילה, ומסתפק אם מצטרף ג"כ לענין נשיאות כפים משום 'ונקדשתי בתוך בני ישראל', פרסום, בעינין כולם נעורים. וגבי קריאת המגילה בוודאי לא מהני ישן משום דפרסום הנס בעינין וליכא. וצ"ע מאי שנא תפילה מנשיאות כפיים דהמקור ותפילה בעי עשרה הוא גם מ'ונקדשתי בתוך בני ישראל' כמבואר בברכות (כא, ב) ואם כן מאי שנא זה מזה".

ב. ונראה ששורש מחלוקת הפוסקים אם ישן מצטרף למנין תלוי בשאלה היסודית, האם ישן מופקע מחיוב קיום המצוות ודינו כשוטה, או לא.

וראיתי בספר הליכות שלמה על הלכות תפילה (מילואים סימן יב) הובאו דברי הגר"ז אויערבך שרן בשאלה, האם על הדואה את חבירו ישן כשהשעה קרובה לסוף זמן קריאת שמע או תפלה, מוטל להקיץ את חבירו כדי שיספיק לקיים המצוה, ופסק כי שהאדם הישן בשעת שינתו מופקע מקיום המצוות, אלא שיש סמך לומר שכדאי להעיר אותו כדי לזכותו בקיום מצוות, כגון קריאת שמע ותפילה, משא"כ שינה בסוכה שאיננה מצוה (אלא איסור שלא לישן בסוכה) אפשר יהיה אפילו באמצע שינתו להוציא מהסוכה, ודברים אלו הם בניגוד לדברי המהרי"ל דיסקין (בספרו על התורה, בפרשת אמור; המובאים בספר הליכות שלמה, שם) הסובר שיש להעיר את מי שישן מערב חג הסוכות, כשקידש היום. והיינו, כי לדעתו הישן אינו מופקע מהמצוות כשוטה.

ובאמת, מחלוקת זו בדין ישן אם דינו כשוטה קדומה היא, וכפי שמביא בשדי חמד (חלק ג מערכת יו"ד כלל לר) מדברי האחרונים שדנו בענין, ורצה להוכיח מדין צירוף ישן למנין "שישן מחוייב במצוות אלא דמצד אונס שינה רחמנא פטריה, ולכן שייך שפיר למימר דגם הוא נחשב כהתשעה נעורים אף דאינו יכול לעמוד עמהם. שאם נאמר שעל ישן ליכא שום חיוב מצוה והרי הוא כשוטה וקטן, ודאי דאי אפשר לומר דיצטרף". ולפי זה הוסיף: "ומאחר דפסקו הפוסקים דישן מצטרף מוכח דמחייב במצוות אלא דרחמנא פטריה מצד אונס, ממילא דבר שיכול לקיים כגון לבישת ציצית הרי יש בידו לקיימו".

ואמנם לפי דברים אלו נמצא שדעת הט"ז והפרי חדש הסוברים שישן אינו מצטרף למנין (כמובא לעיל אות א) היא כדעת הגר"ז והשאלת יעבץ הסוברים שישן לאו בר קיום מצוות הוא. ואכן דברים אלו מפורשים

ונתבאר כי יש בטעמים אלו נפקא מינה האם ההבדל שמצינו בהלכות סעודה בין שינת ארעי לשינת קבע, לענין הצורך ליטול ידים ולברך המוציא שנית - נאמר גם בדיני צירוף לתפילה.

ענף ב צירוף למנין של אדם מהופנט

1. לאור המבואר לעיל יש לדון האם אפשר לצרף למנין אדם המצוי במצב של היפנוזה, ושורש השאלה, האם דינו כישן.

והנה לפי דברי השפת אמת שישן מוגדר כאדם ש"הנפש יוצאת ממנו לחוץ" ולענין קידוש ידים ורגלים נחשב כיוצא מן המקדש, לכאורה במצב של היפנוזה, שהאדם עירני וחושיו פועלים כאדם ער, נוכל לצרפו לתפילה. וגם לברכת כהנים יצטרף לפי מה שנתבאר לעיל שבברכת כהנים הישן אינו מצטרף מכיון שבדבר רוחני "יציאת נפש" מעכבת את הצירוף, ואם כן בהיפנוזה שאין "הנפש יוצאת ממנו לחוץ", שפיר מצטרף.

אולם מאידך, במצב של היפנוזה יתכן שנחשב כשוטה באופן זמני, שהרי דעתו אינה מיושבת עליו לעשות פעולות על פי בחירתו, אלא הוא תלוי ועומד ברצון המהפנט, וגם אינו יכול להוציא את עצמו ממצבו אלא רק מהפנט יכול להוציאו מההיפנוזה.

ולפי דעות הפוסקים שהבאנו לעיל, שהישן מופקע מהמצוות והרי הוא כשוטה וכקטן, פשיטא שבמצב של היפנוזה ודאי ייחשב כשוטה, ולא יצטרף למנין.

אולם לפי הטעם המבואר לעיל בדברי השו"ע הרב, שישן אינו מצטרף למנין מכיוון "שהישן נשמתו מסתלקת ממנו ואין קרושה שורה עליו ואפשר שרוח טומאה שורה עליו", במצב של היפנוזה הרי לא שייך טעם זה.

והנה יש לדון בשאלה זו מדברי הגמרא (גיטין ע, ב) "אמר כתבו גט לאשתי ואחוזו קורדייקוס [שם של שידה השולטת כששונה יין הרבה מגיתון] וחזר ואמר אל תכתבו, אין דבריו האחרונים כלום. אמר רבי שמעון בן לקיש כותבין ונותנים גט לאלתר ור' יוחנן אמר אין כותבים אלא כשישתפה. במאי קמפלגי, ריש לקיש מדמי ליה לישן, ר' יוחנן מדמי ליה לשוטה. ור' יוחנן נמי לידמיה לישן, ישן לא מחוסר מעשה האי מחוסר מעשה. וריש לקיש נמי נדמיה לשוטה, שוטה לאו סמיא [סם רפואתו] בידן, האי סמיא בידן".

ומבואר בדברי הגמרא שם שההבדל בין מי שאחוזו קורדייקוס שנחשב כשוטה לדעת ר' יוחנן [שההלכה כמותו, עי' רמב"ם (הלכות גירושין פ"ב ה"ט) ושו"ע (אבן העזר) סימן קכא סע' ב בהגה], לבין ישן שאינו נחשב כשוטה ויכול לגרש, הוא, שהישן אינו מחוסר מעשה, ואילו מי שאחוזו קורדייקוס נחשב מחוסר מעשה. ולפי זה אדם מהופנט שאינו יכול לצאת ממצבו אלא בכח מעשים שיעשה המהפנט, נחשב "מחוסר מעשה", ויש לדנו כשוטה, כדין מי שאחוזו קורדייקוס שדינו כשוטה מפני שהוא "מחוסר מעשה".

על כל פנים לכאורה יש להוכיח מגמרא זו שהישן אינו נחשב כשוטה [וכפי שנתבאר לעיל באות ב, נחלקו בזה הפוסקים]. שכן מבואר בסוגיה שנחלקו ר' יוחנן וריש לקיש אם לדמות את מי שאחוזו קורדייקוס לשוטה או לישן, אבל בישן לא נחלקו, ולכו"ע אינו נחשב בשעת השינה כלאו בר דעת וכשוטה לענין כתיבת גיטין.

ואף שכתב רש"י במסכת יבמות (נד, א ד"ה ישן) "דישן לאו בר דעת ולא הוי קנינו קנין" [לענין ההלכה שישן לא קנה ביבמות] - אין זו סתירה לסוגיה בגיטין, דיש לומר שבדברי רש"י "דישן לאו בר דעת הוא" נאמרו רק לענין קנינים, שאינו בר דעת שיהיה קנינו קנין. ולא רצה לומר שאין ביאתו ביאה, שהרי משנה מפורשת במסכת כריתות (פ"ב מ"ו) שהבא על העריות כשהוא ישן, פטור. ומבואר שהמעשה ביאה של הישן נחשב למעשה, אלא שפטור מכיון שישן. ומכל מקום ודאי שנחשב בר דעת לענין קיום מצוות.

והטעם לחילוק, כי כדי להקנות צריך גמירות דעת מוחלטת כדי שהקנין יחול, ולכן ישן אינו דעתו במצב של ישוב הדעת נאות לביצוע קנינים. אולם לענין דברים אחרים, גם אם אינו דעתו שלימה וברורה, כל זמן שאינו שוטה ממש ויש בו מקצת דעת, די בזה.

שאינן כן אם נרדם לאונסו בשינת ארעי, אולי אין בזה כל כך ולזול בכבוד שמים אם יצרפיהו למנין [ואם כי סברת השו"ע הרב נאמרה בצירוף של יותר מישהו אחד, אולם יש לדון בעיקר סברה זו גם לגבי עצם צירופו של ישן אחד למנין].

וגם לפי המתבאר לעיל מדברי השו"ע הרב שאין לצרף ישן משום שנשמתו מסתלקת ממנו ואין קרושה שורה עליו ואפשר שרוח טומאה שורה עליו, יתכן שיש לחלק בין שינת קבע לשינת ארעי, משום שעיקר רוח הטומאה שורה דווקא בשינת קבע, ולכן רק בשינת קבע אינו יכול להצטרף לאמירת דברים שבקדושה, משא"כ בשינת ארעי אפשר שאין מניעה מצד סברה זו לצרפו למנין.

ה. והנה בדברי השפת אמת (על מסכת זבחים דף כ' ע"ב) מצאנו חידוש נפלא מדוע שינה בעבודת המקדש מחייבת קידוש ידים ורגלים, וכך כתב: "עיי' ברמב"ם דישן צריך לקדש שנית, והכס"מ כתב הטעם משום היסח הדעת. ולא משמע כן ברמב"ם שכתב ישן או הסיח דעתו [שפירשו ש"ישן" ו"הסיח דעתו" הם שתי עניינים שונים]. ותו, דגבי תפילין כתבו הראשונים דשינה לא חשיב היסח הדעת, ולהכי לא מיתסר שינה רק מטעם שמא יפח".

ומכח קושיות אלו כתב השפת אמת טעם חדש מדוע שינה מחייבת קידוש ידים ורגלים: "ויש לומר הטעם דהוי כיצא לחוץ, דהנפש יוצאת ממנו בשעת שינה". ומבואר בדבריו שדין הישן החייב קידוש ידים ורגלים הוא מדין יוצא מן המקדש, הגם שלא יצא בגופו מן המקדש, נחשב ליוצא כיון שנפשו יצאה מן המקדש בשעת השינה.

ונראה לפי דברי השפת אמת לתרץ באופן נוסף את הקושיא מדוע לפי הפמ"ג שונה דין צירוף ישן לנשיאת כפים מדין צירופו לתפילה.

והחילוק הוא, דוקא בברכת כהנים שהיא דבר רוחני שייך חידושו של השפת אמת שהישן נחשב "כיוצא לחוץ" מבחינה רוחנית, ולכן לא יוכל להצטרף לברכת כהנים שעניינה חלות דבר רוחני של ברכה. אולם לענין התפילה שבעצם כל אחד הרי יכול להתפלל לעצמו, וכל ענין הצירוף למנין הוא קיבוץ עשרה אנשים בגופם שעל ידי זה השכינה שורה, בזה שפיר שייך לצרף ישן כי הגם שנחשב "כיוצא לחוץ" שנפשו יצאה ממנו בשעת השינה, אולם סוף סוף גופו נמצא כאן וקיבוץ עשרה אנשים מתקיים.

לסיכום. דנו הפוסקים האם ניתן לצרף אדם ישן:

[א] לתפילה ואמירת קדיש קדושה וברכו - השו"ע פסק כי ישן מצטרף למנין, ברם לדעת ה"ט והפרי חדש "ישן חשיב כשוטה", ומשום כך הכריע המשנ"ב: "על כן לכתחילה בודאי צריך להקיצו ועכ"פ לעוררו שיהיה מתנמנם".

[ב] קריאת התורה - מסתפק הפמ"ג, אם ישן מצטרף, בביאור הלכה נקט בפשטות שאינו מצטרף.

[ג] נשיאת כפים - מסתפק הפמ"ג, אם ישן מצטרף, ונתבאר כי יש לדון האם שווה דין נשיאת כפים לדין תפילה.

[ד] זימון - במשנה ברורה מובא בשם הפמ"ג, כי לדעת השו"ע שהישן מצטרף לתפילה, הוא הדין לענין זימון עשרה.

[ה] סוכה - נחלקו הפוסקים האם צריך להעיר את הישן מחוץ לסוכה, כדי שילך לישון בסוכה. לדעת מהרי"ל דיסקין, יש להעיר את מי שישן מערב חג הסוכות, כשקידש היום. ברם לדעת הגרש"ז אייערברך, מכיון שבשעת שינתו הוא מופקע מקיום המצוות, אין כל חיוב להעיר אותו משנתו כדי שילך לישון בסוכה.

[ו] קריאת המגילה - פשיטא למשנה ברורה שאין הישן מצטרף לעשרה, כי במגילה צריך עשרה לפרסומי ניסא "ובישן ליכא פרסום".

ונתבאר כי שורש מחלוקת הפוסקים אם ישן מצטרף למנין תלוי בשאלה היסודית, האם ישן מופקע מחיוב קיום המצוות ודינו כשוטה, או לא.

ואילו לדעת שו"ע הרב, הטעם שאי אפשר לצרף ישן לאמירת דברים שבקדושה הוא, בגלל שנשמתו מסתלקת ממנו בשעה שישן, ולכן אין זה כבוד שמים שאדם שלא שורה עליו רוח קדושה יצורף לאמירת דברים שבקדושה.

רשימת השיעורים - שנה ראשונה:

קיום הבטחות	א	התחלה בתפילה ובמצוות	יב	בינונים תלויים ועומדים	כג	מקדש מעט	לב	תורה עם דרך ארץ	מא
תמימות בספירת העומר	ב	תפילת מוסף	יג	קדושת שביעית בד' מינים	כד	פונדקאות	לג	לא יסתור דברי אביו	מב
קטן שהגדיל	ג	נדר צדקה במחשבה	יד	הלכות מצוות בכבוד ס"ת	כה	פדיון שבויים	לד	האזנת סתר	מג
לא בשמים היא	ד	יציאה מארץ ישראל	טו	דברים האסורים בשבת	כו	הדלקת נרות חנוכה	לה	הכותל המערבי	מד
פדיון הבן בספיקות	ה	קדוש ה'	טז	משום השמעת קול	כז	בשלחות	לו	לא ילבש	מה
זר בברכת כהנים	ו	מעשה שבת	יז	טעויות בתפילה ובבמה"ז	כח	חיובי הנכדים בכבוד	לו	חטא כדי שיזכה חברך	מו
רות המואביה ובדיני גרות	ז	מאכלים עם מיני דגן	יח	סנדק בשני אחים	כט	סביהם	לז	ברכת החמה	מז
תקיעות בעת צרה	ח	שמיטת כספים	יט	קיום הסכמי בחירות	ל	יששכר וזבולון	לח	יין שביעית לד' כוסות	מח
ברכת שהחיינו בציצית	ט	גורל הגר"א	כ	מצוה בו יותר מבשלוחו	לא	קריאת שמות	לט	תנאי בקיום מצוות	מט
שביית הארץ	י	הצלת נפש בנפש	כא	או הידור מצוה	לב	השתנות הטבעים	מ	רפואה ועישון ביו"ט	נ
כהנים בקברי דדיקים	יא	טעויות בתפילת ר"ה	כב	בחר שפטרי	לג	תפילין של ר"ת	מ		

רשימת השיעורים - שנה שנייה:

מדבר שקר תרחק	נא	בגדרי בל תשקצו	סא	ברוב עם דרת מלך	כב	סיטומתא	פא	חיבור והפרדת אותיות	צא
וחי בהם, קביעת רגע	נב	צער בעלי חיים	סב	או דחיון מקדימין למצוות	כג	מעשר כספים	פב	עבד אינוש דינא לנפשיה	צב
חזון מדינה לקידוש	נג	ירשה בשרה וברבנות	סג	הפסק דבירו בתקיעות	כד	אוהב ושושא	פג	שמירת בתי נכסת	צג
והבדלה	נד	אלת - ביור גבול דחם א"י	סד	ועוד	כה	נר איש וביתו	פד	נשים בפרשת זכור	צד
ההנהגה במחלוקת הלכה	נה	אשו משום חציו	סה	עניו ביו"כ ומצוות אכילה	כו	חנה ושבעת בניה	פה	על שם הפור	צה
וקבלה	נו	לא תחמוד	סו	בעי"כ	כז	עשרה בטבת	פו	צורות אדם ומשמיים	צו
אזכרת כהונה	נז	ברכת הגומל - לעובר	סז	מאות חינוך	כח	קדש	פז	אתר אינטרנט הפתוח	צא
חוקי ה' אלוך	נח	דרכים	סח	הפסוק מדבר ועושהו	כט	רפואה סגולית בשבת	פח	בשבת	צב
גיוס פסולים	נח	לא תתגודדו	סט	שיכור בהלכה	ל	מזוזה במקום שאין בו ד'	פט	תאריכים ושמות לועזיים	צג
פנים חדשות	נז	בל תשחית	סט	מילה שלא בזמנה	לא	אמות	פ	מסחר בחול המועד	צט
תכלת בציצית בזמן הזה	נט	מצות מעקה	ע	כופין על מדת סדום	לב	לחם משנה	צ	קו התאריך	ק
תינוק שנשבה	ס			קנין כסף - שטרות	לג				

רשימת השיעורים - שנה שלישית:

גביית דעת	קא	טבילת כלים	קיב	כל נדרי	קכא	חכמת התורה וחכמיה	קלב	שנה מעוברת	קמא
ספיה לקטן	קב	פתיחת מסעדות ומכסות	קיד	סוכה גדולה	קכב	כבוד אחיו הגדול	קלג	בשר בחלב	קמב
אונאת דברים	קג	בשעת הימים	קיה	שנים מקרא ואחד תרגום	קכג	נתכונן למחשבת	קלד	פקודו נפש בשבת	קמג
קדושת הכהנים והלוויים	קד	נחמו נחמו עמי	קיו	זמני הלכה בארצות	קכד	קבלת תשובה	קלה	מותר צדקה	קמד
תורה שבעל פה	קה	עקרו וטפל בברכות	קיז	הצפון	קכז	בשמות	קלז	קבלת תשובה מגוי	קמה
נותר שבת	קו	יחוד	קיח	קיום מצוות בחלל	קכח	אחיזת עינים	קלח	משלוח מנות	קמו
מנין עשרה לדברים	קז	חלב כרי - מצלמות וידאו	קיא	שומר פתאים ה'	קכט	מצה שרירה	קלז	נאמנות לאשה	קמז
שבדושה	קח	בהלכה	קיד	דמי שזכנות	קכ	מוקצה מחמת חסרון	קלז	הפסק בברכות ובקיום	קמח
נפילת אפים	קח	דגא בה' עגונות	קיד	כונה בתפילה	קכ	כיס	קלח	במצוות	קמח
כניסת כהן לבתי חולים	קט	וממונות	קיה	קדוש לבנה	קכ	שינוי זהות בשעת סכנה	קלט	בדיני איטר	קמט
היקף ראייה	קי	עני המהפך בחררה	קיס	חומפה	קכ	ביטוח בהלכה	קמ	תוספת שבת ויו"ט	קנ
סות יינם	קיא	שלשה ספרים נפתחים	קכ	גדרי ברכת המצוות	קכא				

רשימת השיעורים - שנה רביעית:

מצות תוכחה	קנא	גורל בהלכה	קסב	תשובה	קעג	חזקה שלילי עושה	קפב	תורת איברים בתשלום	קצא
גרוה וקטומה ושהיה	קנב	חיוב מנהגים כנדר	קסג	מטבע בסוכה	קעד	שליחות	קפג	קדימויות בצדקה	קצב
תליוה וזבין	קנג	ירשת הבת	קסד	זמן שחחנה	קעה	ברכת הריח	קפג	מן המותר בפ"ך	קצג
משפט החרם	קנד	שהחיינו בין המצרים	קסה	מוריד הגשם	קעו	מצוות לאו להנות ניתנו	קפד	עמלק	קצד
למנות את ישראל	קנה	לפנים משורת הדין	קסו	שונא מתנות יחיה	קעז	נס וטבע - השווה והשוונה	קפה	מתנות לאביונים	קצה
נשיאת כפים בחו"ל	קנו	גגיה או מיחזור	קסז	עוסק במצוה פטור	קעח	מותר השמן והפתילות	קפו	הזמנת מחלל שבת	קצו
יום טוב שני	קנז	הפקר בית דין	קסח	המצוה	קעח	כבוד אב ואם	קפז	ברכת האילנות	קצז
לשמה ע"י מכוונה	קנח	ביומו תתן שכרו	קסט	ינתנוי מתים	קעט	הצלת עוברים	קפח	בעור חמץ	קצח
חכם שאסר	קנט	כתיבת ספר תורה	קעא	דבר שלא באל לעולם	קפ	קריאת התורה	קפט	צער וטורח בקיום מצוות	קצט
פינוי קברים	קס	אכילה לפני תקיעות	קעב	שביית פועלים	קפא	הכנה משבת ליום חול	קצ	שירה חדשה	ר
טורח דציבורא	קסא								

רשימת השיעורים - שנה חמישית:

שומע כעונה	רא	כבוד ת"ח ורבותיו	ריא	מלכויות	רכא	תאומי סיאם	רלא	שחחיו על פרי חדש	רמא
הלעיסה לרשע וימות	רב	אמירה לנכרי	ריב	אין קטגור נעשה סגור	רכב	חרם דרבנן גרושה	רלב	קידוש במקום סעודה	רמב
חזרה בשבת	רג	מראית עין	ריג	בין אדם לתביו	רכג	אין שליח לדבר עבירה	רלג	אדם המזיק באונס	רמג
אסמכתא	רה	שמעאל ועשו	ריז	ברכת לישב בסוכה	רכד	נר חנוכה בבית הכנסת	רלד	כלי שנשתמש בו הדיוט	רמד
שלמות רפואית	רו	שפילה וקה"ת בתעניות	רו	גמרה של תורה	רכה	דברי חלומות	רלה	סעודת פורים	רמו
אורחים בסעודת החג	רו	סיום מסכת	רוז	ספק בברכות הנהגין	רכז	הטבת חלום	רלז	שומר וזכור דיבור אחד	רמו
תמימות' בחג השבועות	רי	הלך אחר הנתבע	ריז	האכלת בעלי חיים	רכח	מצוה לקיים דברי המת	רלח	בורר בשבת באלתר	רמו
להתברך בברכת כהנים	רי	שעטנ	ריח	אל תחנם	רכט	תשלומין בתפילה	רלח	גב חפצי מצוה מהודרים	רמו
שכחה להדליק נר שבת	רי	תפילת הדרך	ריט	עושה מעשה בראשית	רכט	כבוד מלכות	רלט	קריית חמץ לנכרי בפסח	רמו
מכונת אמת	רי	הוי דן לכף זכות	ריט	שבע ברכות	רל	מצוה שהזמן גרמא	רלט	כתיבה בחול המועד	רמו

רשימת השיעורים - שנה שישית:

מסורת באכילת בעלי חיים	רנא	בחקותיהם לא תלכו	רנו	נישואין פיקטיביים	רסא	זכר לחורבן	רסו	עירוב תבשילין	רעא
מוזיקה בזמן הזה	רנב	אשרי מי שעמלו בתורה	רנז	טיסת כהן מעל קברים	רסב	בית המקדש השלישי	רסז	חייב בדיני שמים	רעב
מוזיקה בבין המצרים וספיה' רג	רנז	ניגון בתפילה וברכת כהנים	רנח	עין הרע	רסג	חיוב הוצאות משפט	רסח	נעילת הסנדל	רעג
מזיל עצמו בממון בחייו	רנד	מאסר - עונש או הגנה	רנח	סיסה ביום התענית	רסד	אביה מדעת	רסט	טילים בסוכות	רעד
דרכי האמור	רנה	הוצאת דיבה	רס	מצות ישוב ארץ ישראל	רסה	שילוח הקן	רע	דיני הלכה	רעה

עו ל מו ת . לימוד בעיון

תכנית המיועדת למסירת שיעורים בקבוצות לימוד
מאות דפי מקורות במגוון סוגיות הלכתיות וביוריו מנהגים
לסייע בהקמת שיעורים חדשים ולקבלת דפי עזר להכנת השיעור
לפרסומם ופיתוחם, ניתן לפנות: 050-410-2399, info@olamot.net
פרטים נוספים באתר: www.olamot.net

מקומות בהם מתקיימים השיעורים - רשימה חלקית [רשימה מלאה מתפרסמת באתר]:

אלעד • אלפי מנשה • אפרת • בני ברק • בית גמליאל • ביתר • גבעת שמואל • גדרה • דימונה • חדרה • חיפה • טלו סטון • טלמון • יבנה • ירושלים • כפר סבא • מודיעין • מעלה אדומים • מעלות • נתניה • פסגות • פתח תקוה • עינב • קרני שומרון • רחובות • רעננה • שעלבים • תל אביב • בסיסי צה"ל • תעשייה אירית • אוניברסיטאות

בלשמוד • הונג קונג • ונצואלה • וינה • וינה • לונדון • לוס אנג'לס • לייקווד • מונטריאל • מיאמי • מכבי סני • ניו ג'רסי • ניו יורק • סן פאולו • פריס • ציריך • שיקגו